

Zəkəriya

Ata-bowiliringlardək bolmanglar!

¹ Darius padixahning ikkinqi yili səkkizinqi ayda, Pərwərdigarning sözi İddoning nəwrisi, Bərəkiyaning oqli Zəkəriya pəyoqəmbərgə kelip mundak deyildi: —□

² — «Pərwərdigar ata-bowiliringlardin intayin kəttik qəzəpləndi. ³ Xunga sən ularqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar: — «Mening yenimoqa kaytip kelinglar, Mən silərninq yeninglarqa kaytip kelimən» dəydu», — degin. □

⁴ — Ata-bowiliringlardək bolmanglar; qünki ilgiriki pəyoqəmbərlər ularqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar: — Rəzil yolliringlardin, rəzil qilmixliringlardin yenip towa qilinglar, degən», — dəp

□ **1:1 «Darius padixahning ikkinqi yili səkkizinqi ayda...»** — «Darius padixah» yəni «Darius Hispastes» (miladiyədin il-giriki 521-485-yili). **«səkkizinqi ayda...»** — kitabta eytiləan aylar Yəhudiylarning kona kalendari boyiqə idi. Bu ay miladiyədin il-giriki 520-yili Əktəbrgə toqra kelidu. □ **1:3 «Xunga sən ularqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar: — «...» dəydu», — degin»** — əsl xəkli: «Xunga sən ularqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Mening yenimoqa kaytip kelinglar» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar — «Mən silərninq yeninglarqa yenip kelimən» — səydu samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar!».

jakarliqan. Biraq ular Manga kulak salmioqan, boysunmioqan, — deydu Pərwərdigar.■

5 — Silərninq ata-bowiliringlar hazır qeni? Pəyoqəmbərlər bolsa, mənggü yaxamdu?

□ 6 Ləkin Məning pəyoqəmbərlərgə buyruqan səzlim wə bəlgilimilirim, ata-bowiliringlarning bexioqimu qüxkən əməsmidi?».

Xuning bilən ular yolidin yenip: — Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar yollirimiz wə qilmixlirimiz boyiqə bizni qandak qilimən desə, xundak kildi, — degən.□ ■

Səkkiz alamət kərünux ••• Birinqi alamət kərünux — Atliq adəm wə üq hil rənglik atlar

7 Darius padixahning ikkinqi yili, on birinqi ay, yəni «Xəbat eyi»ning yigirmə tətinqi küni, Pərwərdigarning kalami Iddoning nəwrisi,

■ 1:4 Yəx. 31:6; Yər. 3:12; 18:11; Əz. 18:30; Hox. 14:2

□ 1:5 «Pəyoqəmbərlər bolsa, mənggü yaxamdu?» — məzkur retorik soal bəlkim həlkning diqqətini pəyoqəmbərlərgə mərkəzləxtürüx üqün əməs, bəlkı ularning yətküzgən həwərlirigə mərkəzləxtürüx üqün eytiloqan. Hətta pəyoqəmbərlərmu dunyadin ketidu, biraq ularning səzliri, yəni Hudaning səzliri yənıla inawətlik, xundakla əməlgə axurulmaқта (6-ayətni kərüng). Bəzi alimlar: «Pəyoqəmbərlər mənggü yaxamdu?» degən soalni həlkning Zəkəriya pəyoqəmbərninq səzigə rəddiyə bərməkqi bolup imansizlik bilən bərgən jawabidur, dəp qaraydu. □ 1:6 «Xuning bilən ular yolidin yenip: — ... Pərwərdigar yollirimiz wə qilmixlirimiz boyiqə bizni qandak qilimən desə, xundak kildi, — degən» — «ular» bəlkim nək məydanda Zəkəriyaqə kulak selip towa qiloqan həlk. ■ 1:6 Yioq. 1:18

Bərəkəyaning oqli Zakariya pəyoqəmbərgə kəldi. U mundaq bexarətni kərdi: —□

⁸ Mən keqidə *alamət kərünüxlərni* kərdüm; mana, toruq atqa mingən bir adəmni kərdüm; u qongkur oymanlıktiki hadas dərəhliri arisida turatti; uning kəynidə toruq, ala-taoqil wə aq atlar bar idi. □ ⁹ Mən uningdin: «Təksir, bular nemə?» — dəp soridim. Mən bilən səzlixiwatқан pərixte munga: «Mən sanga bularning nemə ikənlikini kərsitimən» — dedi.□

¹⁰ Hadas dərəhliri arisida turoqan zat jawabən: «Bular Pərwərdigarning yər yüzini uyan-buyan kezixkə əwətkənliri» — dedi.

¹¹ Bu atlar hadas dərəhliri arisida turoqan Pərwərdigarning Pərixtisigə jawab kılıp: «Biz yər yüzidə uyan-buyan kezip kəldük; mana, pütkül yər yüzi tiptinq, aramlıqta turuwatidu»

□ **1:7 «Darius padixahning ikkinqi yili, on birinqi ay, yəni «xəbat eyi»ning yigirmə tətingi küni...»** — miladiyədin ilgiriki 519-yili, 15-Fewral. □ **1:8 «qongkur oymanlıktiki hadas dərəhliri arisida »** — «hadas dərihi» pakar əsidiqan, hux puraklıq, dərindək bir dərəh. **«ala-taoqil»** — yaki «jədə rənglik», «qongur rənglik». □ **1:9 «Mən bilən səzlixiwatқан pərixte»** — izahət: «hadas dərəhliri arisida turoqan adəm» (8-, 10-ayəttə) bolsa «Pərwərdigarning Pərixlisi». «mən bilən səzlixiwatқан pərixte» bolsa «Pərwərdigarning Pərixlisi» əməs. Təwrattiki baxқа kişimlardin bilimizki, «Pərwərdigarning Pərixlisi» Hudaning wəkili bolupla qalmay, yənə Hudaning təbiitidə bolqan bir Xəhs; ixinimizki, u Məsih-Qutkuzoquqi bolup, insanlar dunyasida tuquluxxin ilgiri, «adəm» kiyapitidə dunyada kərüngən. Keyinki tekistlətdin kəriqanda, «mən bilən səzlixiwatқан pərixte» bolsa «addiy bir pərixte» idi (u 2-bab, 3-4-ayəttə baxқа pərixte tərpidin ixқа buyrulqan). U bəlkim Zakariyaqə alamət kərünüxtə yolbaxqi həm qüxəndürgüqi rolida bolqan.

— dedi.

12 Pərwərdigarning Pərixlisi jawabən: «I samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, qaqanoqığə sən bu yətmix yildin beri aqqıqlinip keliwatqan Yerusalem wə Yəhudaning xəhərlirigə rəhim qilmaysən?» — dedi.□

13 Pərwərdigar mən bilən səzlixiwatqan pərixtiyə yekimlik səzlər, təsəlli bərgüqi səzlər bilən jawab bərdi.

14 Xuning bilən mən bilən səzlixiwatqan pərixte manga mundak dedi: «Sən mundak jakarlıqın: — Samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: «Yerusalem wə Zionğa boləqan otluq muhəbbitimdin yürikim lawildap keyidu!

15 Xuning bilən Mən ərkin-azadilikte yaxawatqan əllərgə kattik qəzəpliniyə; qünki Mən *həlkimgə* səlla qəzəpliniyə qoyiwidim, ular həddidin exip *həlkimgə* zor azar kildi»,

□ 1:12 «...sən bu yətmix yildin beri aqqıqlinip keliwatqan Yerusalem wə Yəhudaning xəhərliri...» — oqurmənlərnin esidə bar boluxi kerəkki, İsrail Hudaning jazası bilən Babil imperiyəsində 70 yıl sürgün boləqan («Yər.» 25:11-12, «Dan.» 9:2ni kərüng).

dəydu. □ 16 Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən Yerusalemoğa rəhim-xəpkətlər bilən kaytip kəldim; Mening öyüm uning iqidə kurulidu» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — «wə Yerusalem üstigə «əlgəm tanisi» yənə tartilidu». □ ■

17 — Yənə mundak jakarliqin: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: Mening xəhərlirim yənə awatlixidu, Pərwərdigar yənə Zionğa təsəlli beridu wə Yerusalemni yənə talliwalidu».

Ikkinqi alamət kərünüx — «tət münggüz» wə «tət hünərwən»

18 Andin mən beximni kətürdüm, mana tət münggüzni kərdüm. 19 Mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «Bular nemə?» dəp soridim. U manga: «Bu Yəhuda, Israil wə Yerusalemni tarkitiwətkən münggüzlərdur» — dedi.

□ 1:15 **«Xuning bilən mən ərkin-azadilikdə yaxawatқан əllərgə kattik qəzəplinimən»** — Təwrat həm Zəburdiki «əllər» degən söz adəttə Israildin baxқа барлиқ халқларни, yəni «Yəhudiy əməslər»ni kərsitidu. Xunga bəzidə «yat əllər» dəp təjima kilimiz. Təwratta «əllər», «taipilər», «yat əllər» yaki «həlk-millətlər» deyilsə, hərdaim muxu mənini bildiridu. **«qünki mən həlkimgə səlla qəzəplinip qoyiwidim, ular həddidin exip həlkimgə zor azar kildi»** — Huda Israildin (butpərəsliki tüpəylidin) qəzəplinip ularğa «yat əllər» arқilik azar bərgüzüp jazalap, Babil imperiyəsigə 70 yil sürgün kilduroqan. Biraқ «yat əllər» bu ixta Hudaning jazasining dairisidin qikiр tolimu rəhimsizlik kiləqan. □ 1:16 **«əlgəm tanisi tartilidu»** — demək, əlgəm tanisida xəhərnə əlgəх Yerusalem xəhirining kaytidin toluқ kurulidiqanliқidin derək beridu. ■ 1:16 Əz. 11:23

20 Wə Pərwərdigar manga tət hünərwənni kərsətti. 21 Mən: «Bu *hünərwənlər* nemə ix kılqılı kəldi?» dəp soridim. U: «Mana bular bolsa Yəhudadikiləni heqkim kəddini rusliyalmiqudək dərijidə tarkitiwətkən münggüzlər; birək bu *hünərwənlər münggüzləri* dəkkə-dükkigə qüxürgili, yəni əllərnin Yəhudanın zeminini tarkitiwetix üqün kətürgən münggüzlirini yərgə taxliwətkili kəldi!» — dedi.□

2

Üqinqi əlamət kərünux — əlqəx tanisini tutkan yigit

1 Andin mən bəximni kətürüp, mana qolida əlqəm tanisini tutkan bir adəmnı kərdüm 2 wə uningdin: «Nəgə barisən?» dəp soridim. U manga: «Mən Yerusalemnı əlqigili, uning kəngliki wə uzunluqını *əlqəp* bilgili barimən» — dedi.

3 Mana, mən bilən səzlixwatkan pərixte qıkti; yənə bir pərixte uning bilən kəruxüxkə qıkti

4 wə uningə mundaq dedi: — Yügür, bu yax yigitkə səz kıl, uningə mundaq deyin: — «Yerusalem əzidə turuwatkan adəmlərnin wə mallarnin kəplükidin sepilsiz xəhərlərdək

□ 1:21 «Mən: «**bu hünərwənlər** nemə ix kılqılı kəldi?» dəp soridim...» — əmdi bu «tət münggüz» wə «tət hünərwən» nemini kərsitidoqanlıqı üstidə «koxumqə səz»imizdə azraq pikirləyimiz.

bolidu. □ 5 — wə Mən Pərwərdigar uning ətrapioğa ot-yalkun sepili, uning iqidiki xan-xəripi bolimən. 6 — Həy! Həy! Ximaliy zemindin keçinglar, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Mən silərnı asmandiki tət tərəptin qıkkən xamaldək tarkıtiwətkən, dəydu Pərwərdigar». □

7 «— Həy! I Babil kızı bilən turoquqi Zion, kaçkın! □ 8 Qünki samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Öz xan-xəripi dəp U Meni silərnı bulang-talang kıləqan əllərgə əwətti; qünki kim silərgə qeqılsa, xu Əzining kəz kəriqokioğa qeqıləqan

□ 2:4 «Yügür, bu yax yigitkə söz kıl, uningəqə mundak degin: — «Yerusalem əzidə turuwatқан adəmlərnıng wə mallarnıng kəplükidin sepilsiz xəhərlərdək bolidu» — demək, kəlgüsi Yerusalem nəhayiti qong bir xəhər boləqəqə, uning əhalisi bəribir hərəkəndək sepilning iqiğə patmaydu; demək, muxu yigitning uning «kənglikini, uzunluqi»ni əlqixi bikar ix bolmamdu?! □ 2:6 «Mən silərnı asmandiki tət tərəptin qıkkən xamaldək tarkıtiwətkən» — «tət tərəptin qıkkən xamal» ibraniy tilida: «asmandiki tət xamal» deyilidu — xərk, qərb, ximal, jənub tərəplərdin qıkidioqan xamallar. □ 2:7 «— Həy! I Babil kızı bilən turoquqi Zion, kaçkın !» — Babil imperiyəsi Zəkəriyanıng bexaritudin 20 yıl ilğiri wəyran kılinoqanıdı. Xunga biz muxu səzlər wə keyinki altə ayətni ahırkı zamanni kərsitidu, dəp kəraymız. Biraq xu qəqdiki Yəhuda wə Yerusalem bexarətlərdin heli ümid alalaydu, qünki bexarətlər Hudaning ularəqə boləqan mənggülük məksətlirining həqəqəqan əzgərtilməgənlikini təstikləydu.

bolidu. □ ■ 9 Qünki mana, Mən Öz qolumni ularning üstigə silkiymən, ular özlrigə kul qilinoquqilaroqa olja bolidu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər.

10 Nahxilarni yangritip xadlan, i Zion kizi; qünki mana, keliwatimən, arangda makanliximən, dəydu Pərwərdigar, ■ 11 — wə xu künidə kəp əllər Pərwərdigaroqa baqlinidu, Manga bir həlk bolidu; arangda makanliximən wə silər samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər; 12 xuningdək Pərwərdigar Yəhūdani Özining «mukəddəs zemini»da nesiwisi boluxka miras qilidu wə yənə Yerusalemnı talliwalidu.

13 Barlıq ət igiliri Pərwərdigar aldida süküt kılsun! Qünki U Özining mukəddəs makanidin qozoqaldi!»

□ 2:8 «**Öz xan-xəripini dəp U Meni silərni bulang-talang qiloqan əllərgə əwətti**» — baxka tərjimiliri: «Xan-xərəp ayan qilinoqandin keyin, U Meni silərni bulang-talang qiloqan əllərgə əwətti», yaki «Xərəp-hərmətkə erixtürülginimdin keyin, U... Meni əwətti». Qaysi tərjimisi toqra boluxidin kətiynəzər, okurmənlər diqqət qiliduki, Pərwərdigar Əzi «Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar»ni əwətidu (9-ayət, 6-bab, 15-ayət, 10-bab, 12-ayətlərdimu ohxax ixni kərələymiz). Biz əmdi Injildin qüxinimizki, Huda dunyaoqa əwətkən Qutkuzoquqi-Məsiḥning əzi Hudalıq təbiitididur, u Hudaning əzəldin bolokuqi mənggülük «Kalami»dur. Xühşisizki, muxu ayəttiki «Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar» bolsa, «Hudaning Kalami», Məsiḥdur (Təwrat, «Yəx.» 48:16nimu kərüng). ■ 2:8 Zək. 2:9; 6:15; 10:12; Yəx. 48:16; Yḥ. 11:42; 17:21 ■ 2:10 Law. 26:12; Əz. 37:27; 2Kor. 6:16

3

Tətinqi alamət kərünüx — ... Yəxua bax kahinni kiyndürüx

¹ Andin u manga Pərwərdigarning Pərixtsisi aldida turuwatқан bax kahin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərəpidə uning bilən düxmənlixixkə turoqan Xəytanni kərsətti. □

² Pərwərdigar Xəytanoq: «Pərwərdigar seni əyiblisun, i Xaytan! Bərhək, Yerusalemnı tallıwaloqan Pərwərdigar seni əyiblisun! Bu kixi ottin tartiwelinoqan bir ququla otun əməsmu?» — dedi. □ ■

³ Yəxua bolsa paskina kiyimlərni kiygən Һalda Pərixting aldida turatti.

⁴ U Uning aldida turuwatқанlarоq: «Bu paskina kiyimni uningdin saldurıwetinglar» — dedi wə uningоq: «Kara, Mən kəbihlikingni səndin elip

□ **3:1 «Andin u manga ... bax kahin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərəpidə uning bilən düxmənlixixkə turoqan Xəytanni kərsətti»** — oқurmənlər bəlkim biliduki, «Yəxua» (yaki «YəҺoxua») YəҺudiylar arisida kəp kərüdidioqan isim bolup, mənisi: «Pərwərdigar Kutkuzoquci» degənliktur. «Əysa» degən isim «Yəxua»ning ərəb tilidiki ipadilinixidur. «Xəytan» degənnıng mənisi: «düşmən, küxəndə». Bu ayət ibraniy tilida: «Andin u manga Pərwərdigarning Pərixtsisi aldida turuwatқан bax kahin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərəpidə Xəytanning uningоq «xəytan bolux»ka turoqanlıqini kərsətti» — deyilidu. □ **3:2 «Bərhək, Yerusalemnı tallıwaloqan Pərwərdigar seni əyiblisun! Bu kixi ottin tartiwelinoqan bir ququla otun əməsmu?»** — bu sөz Yəxuani kərsitidu, əlwəttə; wə bəlkim Yəxuaning Babilоq sürgün boluxtiki sinak-azduruxlıridin kutkuzulоqanlıqini kərsitidu. Bu toqıruluk «qoxumqə sөz»imizdə kərsətkinimizdək, bu ixta Yəxua Israilоq wəkil qilinidu. ■ **3:2** YəҺ. 9

kəttim, sanga həytlik kiyim kiygüzdüm» — dedi.

□ ■

⁵ Mən: «Ular bexioqa pakiz bir səllini orisun!» — dedim. Xuning bilən ular pakiz bir səllini uning bexioqa orap, uningqa kiyim kiydürdi; Pərwərdigarning Pərixtsisi bir yanda turatti.□

⁶ Wə Pərwərdigarning Pərixtsisi Yəxuaqa mundak jekilidi: — ⁷ «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Əgər yollirimda mangsang, tapiloqinimni qing tutsang, Mening öyümni baxqurisən, həylilirimqa qaraydiqan bolisən; sanga yenimda turuwatqanlarning arisida turux həkukini berimən.

⁸ — I bax kahin Yəxua, sən wə sening aldingda olturoqan həmrəhliring anglanglar (qünki ular bexarətlik adəmlər): — Mana, Mən «Xah» dəp ataloqan qulumni məydanəqa qikirimən. □ ■

⁹ Mana, Mən Yəxuaning aldiəqa qoyəqan taxqa

□ **3:4 «Uning aldidə turuwatqanlar»** — bizningqə Pərwərdigarning Pərixtsisinin aldidiki pərixtilərnı kərsitidu.

■ **3:4 Mik. 7:18** □ **3:5 «Mən: «Ular bexioqa pakiz bir səllini orisun!» — dedim...»** — bu səz bəlkim Zəkəriyaning duasi — demək, «Yəxuaning kahinlik kiyimliri toluk bolsun!».

□ **3:8 «Mana, Mən «Xah» dəp ataloqan qulum...»** — «mana» degən səz muxu yərdə ibraniy tilida «qünki, mana» deyilidu. «qünki» degən səz ixlitilgəndə, əslidə uning kəynidə bir səwəb bar boluxı kerək. Bu səwəb yukiriki 1-7-ayəttə tepilixi mumkin, birək bizgə hazırqə naməlum. **«Mening «Xah» degən qulum»** — 6-bab, 12-13-ayəttimu tiləqa elinidu. ««Xah» degən qulum» Məsiqni kərsitidu. «Xah», «Yəxua», «uning aldiəqa olturoqan adəmlər» wə təwəndiki ayəttiki «yəttə kəzlük tax» üstidə «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **3:8 Yəx. 4:2; 11:1; Yər. 23:5; 33:15; Zək. 6:12**

qara! — Bu bir taxning üstidə yəttə göz bar; mana, Mən uning nəkixlirini Özüm oyimən, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — wə Mən bu zeminning qəbihlikini bir kün iqidila elip taxlaymən. □ ■

¹⁰ Xu küni, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — hərbinglar öz yeqininglarni üzüm teli wə ənjür dərihi astioqa olturuxqa təklip qilisilər».

4

Bəxinqi alamət kərünux — altun qiraoqdan

¹ Andin mən bilən səzlixiwatqan pərixətə qayıp kelip meni oyoqitiwətti. Mən huddi uyqusidin oyoqitiwetilgən adəmdək bolup qaldım; ² U məndin: «Nəmini kərdüŋ?» dəp soridi. Mən: «Mana, mən pütünləy altundin yasaloqan bir qiraoqdanni kərdüm; uning üsti tərpidə bir

□ **3:9 «Bu bir taxning üstidə yəttə göz bar; mana, Mən uning nəkixlirini Özüm oyimən»** — «kəz» ibraniy tilida «bulak» degən mənimu kərsitidu. Bəzi alimlar xu mənide qüxinip mündək tərijmə qilidu: «Bu bir taxning üstidə yəttə bulak bar; Mən bularning aqzilirini aqimən...». 3-bab, -10-ayəttə yəttə göz tiləq elinoqaqqa, biz əsli «kəz» degən mənide boluxi kerək, dəp qaraymiz. Mumkinqilikimu barki, «kəz» degən səz muxu yərdə ikki mənini öz iqiğə alidu. ■ **3:9** Zək. 4:10; Wəh. 5:6; Zəb. 118:22; Yəx. 8:14; 28:16; Mat. 21:42; 1Pet. 2:4; Yəx. 49:16; Yh. 20:20, 25-27; Zək. 13:1

қақа, yəttə qirioqi wə yəttə qiraoqka tutixidioqan yəttə nəyqə bar ikən; □ ³ uning yenida ikki zəytun dərihi bar, birsi ong tərəptə, birsi sol tərəptə», dedim. ⁴ Andin jawabən mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «I təksir, bular nemə?» — dəp soridim.

⁵ Mən bilən səzlixiwatқан pərixte manga jawabən: «Bularning nemə ikənlikini bilməmsən?» — dedi. Mən: «Yaq, təksir» — dedim.■

⁶ Andin u manga jawabən mundak dedi: «Mana samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning Zərubbabəlgə kılqan səzi: «Ix küq-kudrət bilən əməs, iktidar bilən əməs, bəlkı Mening Rohım arkılik pütıdu! — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar. ⁷ — I büyük taq, sən zadı kim? Zərubbabəl al-dıda sən tüzlənglik bolısən; u *ıbadəthanıning* əng üstıgə jıpsıma taxnı koyıdu, xuning bilən unıngqə: «İltıpatlık bolsun! İltıpat unıngqə!» degən towlaxlar yangrap anglinıdu».□ ■

⁸ Andin Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: — ⁹ «Zərubbabəlning kılı

□ **4:2 «yəttə qirioqi wə yəttə qiraoqka tutixidioqan yəttə nəyqə bar ikən»** — yaki «yəttə qiraoqning hər birining yəttə piliki bar ikən». ■ **4:5** Zək. 4:14; Əzra 5:1; 6:14; Wəh. 11:3-4

□ **4:7 «u ıbadəthanıning əng üstıgə jıpsıma taxnı koyıdu»** — «jıpsıma tax» seliniwatқан öynıng (muxu ayəttə ıbadəthanıning) əng ahırkı koyulqan texitur. **«xuning bilən unıngqə: «İltıpatlık bolsun! İltıpat unıngqə!» degən towlaxlar yangrap anglinıdu»** — «İltıpatlık bolsun! İltıpat unıngqə!» degən səzlər bəlkim ıbadəthanıqə, yaki «əng üstıdiki jıpsıma tax», yaki pütın quruluş ıxıqə eytilıdu. ■ **4:7** Yəx. 40:4

muxu öyning ulini saldi wə uning kolliri uni püttüridu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər. ■ ¹⁰ Kim əmdi muxu «kiqik ixlar boləqan kün»ni kəzgə ilmisun? Qünki bular xadlinidu, — bərhək, bu «yəttə» xadlinidu, — Zərubbabəlning qoli tutqan tik əlqəm texini kərgəndə xadlinidu; bu «yəttə» bolsa Pərwərdigarning pütkül yər yüzigə səpselip qaratqan kəzliridur».□ ■

¹¹ Mən jawabən pərixtidin: «Qiraoqdanning ong wə sol tərəpidə turoqan ikki zəytun dərihi nemə?» dəp soridim; ¹² wə ikkinqi ketim soalni qoyup uningdin: «Ularning yenidiki ikki altun nəyqə arkilik əzlikidin «altun» quyuwatqan xu ikki zəytun xehi nemə?» dəp soridim.□

¹³ U məndin: «Bularning nemə ikənlikini bilməmsən?» dəp soridi. Mən: «Yək, təksir» — dedim.

¹⁴ U manga: «Bular pütkül yər-zeminning Igisi aldida turuwatqan «zəytun meyida məsih

■ 4:9 Yh. 2:19-21 □ 4:10 «bərhək, bu «yəttə» xadlinidu...» — bəzi alimlar bu «yəttə»ni qiraoqdanning yəttə xehini kərsitidu, dəp qaraydu. Birək qiraoqdan Hudadin may qəbul kıliwatidu, xunga bizningqə «bu «yəttə»» yukiriki taxning «yəttə kəz»ini kərsitidu. İbadəthanining quruluşu adəmlərnin kəz-qaraxlırida «kiqik ixlar» boləqini bilən, Pərwərdigarning həmmə ixni tənq kəridioqan kəzliridə u intayin əhmiyyətlik, xadlinarlıq bir ixtur. Həttə quruluş jəryanida, Zərubbabəlning «tik əlqəx texi»ni tutqanlıqini kərgəndə, «Pərwərdigarning kəzliri» xadlinidu. «Qoxumqə söz»imiznimu kəring. ■ 4:10 2Tar. 16:9; Wəh. 5:6 □ 4:12 «..əzlikidin «altun» quyuwatqan xu ikki zəytun xehi...» — muxu «altun» bəlkim «altun rənglik» zəytun meyi —hər tərəplik rəhiy rıqəbət-təsəllini kərsətsə kərək.

qilinoqan» ikki oqul balidur» — dedi. □ ■

5

Altinqi alamət körünüx — «uqar oram yazma»

¹ Andin mən yənə beximni kətürüp, mana bir uqar oram yazmini kərdüm. ² U məndin: «Nemini kərdüng?» dəp soridi. Mən: «Bir uqar oram yazmini kərdüm; uzunluqi yigirmə göz, kəngliki on göz ikən» — dedim.□

□ **4:14 ««zəytun meyida məsih qilinoqan» ikki oqul balidur»** — ibraniy tilida: «zəytun mayliq ikki oqul bala» deyilidu. Bu ayəttik «ikki zəytun dərihi» toqrisida ikki kəzqarax bar. (1) Ikki zəytun dərihi Zərubbabəl wə Yəxua, yəni Dawutning əvladi boləqan padixahning ornida turoquqi Zərubbabəl wə bax kahin Yəxua. Oqurmənlərnəng esidə boluxi kerəkki, Israilning padixahliri wə kahinliri alahidə bir purakliq zəytun meyi bilən «məsih qilinoqan», bu may Hudaning Rohining məditini bildürətti. Xuningdək padixah wə kahin (baxqa tərəplərdin) Hudaəqa wəkaləti bolatti. Bu birinqi kəzqarax boyiqə bu ikki adəmning Hudaning Rohi arkilik yetəkqilik qilixi wə ilham berixi bilən, həlk Hudaning nurini dunyaəqa qaqidioqan «qiraədan» bolidu. (2) Bu «məsih qilinoqan ikki oqul bala» dəl Zəkəriya wə Həgay pəyoqəmbərlərnəng əzi; ularning riəbətəndürüxliri bilən pütin həlk, jümlidin Zərubbabəl wə Yəxua mukəddəs ibadəthanini kuruxqa ilhamlandurulmaqta; xuning bilən yənə «Hudaning nurini dunyaəqa qaqidioqan «qiraədan» bolidu». Bizningqə bu kəzqarax orunluq. ■ **4:14** Zək. 4:3; Əzra 5:1; 6:14; Wəh. 11:3-4 □ **5:2 «uzunluqi yigirmə göz, kəngliki on göz ikən»** — ibraniylar ixlətkən «göz» bəlkim yerim metr idi. Oram yazminəng uzunluqi, kəngliki Musa pəyoqəmbərgə kərsitilgən «mukəddəs qedir»ning uzunluqi wə kəngliki bilən munasiwətlilik («Mis.» 29-babni kərüng).

³ U manga: «Bu bolsa pütүн zemin üstigə qıqıriloqan lənəttur; qünki hər bir oqrilik kılouqi bu tərıpıgə yeziloqini boyiqə üzüp taxlinidu; wə kəsəm iqqüqılərnıng hər biri u tərıpıgə yeziloqini boyiqə üzüp taxlinidu».

⁴ — «Mən bu yazmini qıqırımən» — dəydu samawi qoxunlarınıng Sərdari bolıqan Pərwərdıgar, «wə u oqrınıng öyigə həmdə namim bilən yaloqandin kəsəm iqqüqınıng öyigə kiridu wə xu öydə qonup uni yaoqaq-taxlırı bilən qoxupla yəwetidu».□

Yəttinqi aləmət kərünux — sewəttə olturoqan ayal — «Rəzillik»

⁵ Andin mən bilən səzlixıwatqan pərixte qıkip manga: «Əmdi bexingni kətürgin, nemining qıkiwatqınıni kərüp baq» — dedi.

⁶ Mən: «U nemə?» — dəp soridim. U manga: «Bu qıkiwatqan «əfah» sewitidur», wə: «Bu bolsa xu rəzillərnıng pütүн zemindiki

□ 5:4 «Mən bu yazmini qıqırımən... wə u oqrınıng öyigə həmdə namim bilən yaloqandin kəsəm iqqüqınıng öyigə kiridu wə xu öydə qonup uni yaoqaq-taxlırı bilən qoxupla yəwetidu» — «uqar oram yazma» toqrisida «qox-umqə səz»imizdə tohtilimiz.

kiyapitidur» — dedi. □

⁷ Əfah sewitining aqzidin dumilak bir qoquxun kətürüldi, mana, əfah sewiti iqidə bir ayal olturatti.

⁸ U: «Bu bolsa, rəzillik»tur» — dəp, uni əfah sewiti iqigə qayturup taxlap, əfahning aqzioqa eoqir qoquxunni taxlap qoydi.

⁹ Beximni kətürüp, mana ikki ayalning qikқанlikini kərdüm; xamal ularning қанатlirini yəlpütüp turatti (ularning ləyləkningkidək қанатliri bar idi); ular əfahni asman bilən zeminning otturisiqə kətürdi.

¹⁰ Mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «Ular əfahni nəgə kətürüp mangidu?» — dəp soridim.

¹¹ U manga: Ular əfah üqün «Xinar zemini»da bir öy selixka kətti; öy bərpa қilinқandin keyin, əfah sewiti xu yərdə öz turaloқusioqa қoyulidu, — dəp jawab bərdi.□

□ **5:6 «Bu qikiwatқан «əfah» sewitidur»** — «əfah» bolsa həjim əlqimi, təhminən 40 litr kelidu. Muxu yərdə həm əlqəm həm əlqəydioqan sewətning özini kərsitidu. **«Bu bolsa xu rəzillərnin pütün zemindiki kiyapitidur»** — «rəzillər» ibraniy tilida «ular». Yukirida eytiloqan oqri wə yaloqanқini kərsitixi mumkin. Ibraniy tilida «kiyapət» «kəz» degən səz bilən ipadilinidu. Mənsi bəlkim: Huda Öz həlkigə kəzi bilən yetəққilik қilоқinidək («Zəb.» 32:8) Xəytanmu əzigə təwə boloqanlarni «əfah» (soda-setikning simwoli) arkilik baxқuridu. «Қoxumqə səz»imizni kəring. □ **5:11 «Xinar zemini»** — «Xinar» Babiliyəning baxқа bir ismi. **«əfah sewiti xu yərdə öz turaloқusioqa қoyulidu»** — «əfahda olturoqan ayal» («rəzillik») toqrisida «қoxumqə səz»mizdə tohtilimiz.

6

Səkkizinqi alamət kərünux — atlıq jəng hərwiliri

¹ Andin mana, mən yənə beximni kətürüp, ikki taq otturisidin tət jəng hərwisining qıkkanlıqını kərdüm. Taqlar bolsa mis taqlar idi. ² Birinqi jəng hərwisidiki kızıl atlar idi; ikkinqi jəng hərwisidiki qara atlar idi; ³ üçinqi jəng hərwisidiki aq atlar, tətinqi jəng hərwisidiki küqlük qıpar atlar idi. ⁴ Mən jawabən mən bilən səzlixiatkən pərixtidin: «Təksir, bular nemə?» — dəp soridim.

⁵ Pərixte mənə jawabən: «Bular pütkül yər-zeminning Igisining huzuridin qıkkən asmanlarning tət rohi. ⁶ Qara atlar kətılqan hərwa ximaliy zeminlar tərəpkə kiridu; aqlar ularning kəynidin mangidu; qıparlar bolsa jənubiy zeminlar tərəpkə mangidu. ⁷ Andin muxu küqlük atlar qıkip yər yüzidə uyak-buyak kezixkə aldiraydu» — dedi.

U ularqa: «Meninglar, yər yüzidə uyak-buyak menginglar» — dedi; ular yər yüzidə uyak-buyak mangdi. ⁸ Wə U mənə ünlük awazda: «Qara, ximaliy yər-zeminlar tərəpkə mangoqanlar Mening Rohimdiki aqqıqni ximaliy zemin tərəptə besikturdi» — dedi. □

Bax kahin Yəxuaəqa taj kiydürux

□ **6:8 «ximaliy yər-zeminlar tərəpkə mangoqanlar Mening Rohimdiki aqqıqni ximaliy zemin tərəptə besikturdi» — səkkizinqi kərünux üstidə «qoxumqi səz»mizdə tohtilimiz.**

9 Pərwərdigarning sözi manga kelip mundak deyildi: —

10 Sürgün bolup kəlgənlərdin, yəni Həlday, Tobiya və Yədayadin sowqatlarni qobul qiləyin; xu küni ular Babildin kelip qüxkən öygə, yəni Zəfaniyaning oqlı Yosiyaning öyigə kirgin; 11 xundak, kümüx və altunni qobul qiləyin, bulardin qəmbərsiman bir tajni tokup və tajni Yəhəzadakning oqlı bax kahin Yəxuaning bexioqa kiygüzgin; 12 və Yəxuaqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləyan Pərwərdigar mundak dəydu: Karanglar, «Xah» dəp ataləyan insan! U öz tüwidin ornida xahlinip, Pərwərdigarning ibadəthanisini quridu» — degin.■

13 «Bərək, Pərwərdigarning ibadəthanisini qurəuqi dəl xu bolidu; u xu xahənə xan-xərəpni zimmisigə elip, öz təhtigə olturup həküm süridu; u təhtkə olturidiəyan kahin bolidu; hatirjəmlək-aramlikni elip kelidiəyan həmkarlik

ular ikkisi arisida bolidu. □ ■

¹⁴ Muxu qəmbərsiman taj Pərwərdigarning ibadəthanisida Hələm, Tobiya, Yədayalarğa wə Zəfaniyaning oqlining mehribanliqiğa bir əslətmə üqün qoyulidu. □ ¹⁵ Wə yirakta turuwatқанlar kelip Pərwərdigarning ibadəthanisini qurux hizmitidə bolidu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari bolowan

□ **6:13 «u xu xahənə xan-xərəpni zimmisigə elip, ... u təhtkə olturidiqan kahin bolidu»** — Israilda «Lawiy» kəbilisidin bolowan «kahin»lar padixah boluxqa kət'iy bolmaytti. Muxu yərdə Yəxua (Əysa) xübhəsizki, kəlgüsi zamanda kelidiqan Qutkuzoquqi-Məsihi kərsitidu. «Məsih» həm kahin həm padixah bolup, Yəxua wə Zərubbabəl quruwatқан ibadəthanidin tehimu uluq ibadəthanini, yəni Muqəddəs Rohın tuqulowan kixilərdin tərkiб tapқан ibadəthanini quridu. «Qoxumqə səz»imiz wə «Həgay pəyoqəmbər» kişimidiki «qoxumqə səz»imizni kəring. **«hatirjəmlilik-aramlikni elip kelidiqan həmkarlik...»** — yaki «hatirjəmlilik-aramlikni elip kelidiqan pilan ...». **«hatirjəmlilik-aramlikni elip kelidiqan həmkarlik ular ikkisi arisida bolidu»** — bəzi alimlar «ikkisi» degən səz «ikki həkuk» degən mənədə, u bəlkim QutKuzoquqi-Məsihi'ning «kahin» həm «təhtə olturoquqi padixah» degən ikki salahiyyitini kərsitidu, dəp qaraydu. Bizningqə «ular ikkisi» bolsa Pərwərdigar həm uning Məsihidur. Dunyaning gunahlırini yuyidiqan qurbanlik bolsa Hudaning pilani bolup, Əz Məsihi xu pilanini əməlgə axurup qurbanlik bolowan; xunga «hatirjəmlilik-aramlikni elip kelidiqan həmkarlik» «Ular ikkisi» arisididur. ■ **6:13** Zəb. 110:1, 4; 85:10; Yəx. 9:6; 22:24; Yh. 2:19-22 □ **6:14 «Hələm, Tobiya, Yədayalar...»** — «Hələm» 10-ayəttə «Həday» dəp atilidu. **« Zəfaniyaning oqlining mehribanliqiğa bir əslətmə üqün qoyulidu»** — baxqa birhil təjmisisi: «Zəfaniyaning oqlı «Hən»gə bir əslətmə üqün qoyulidu». Birak «hən»ning mənisi «iltipət, mehribanlik» bolup, Muqəddəs Kitabtiki baxqa yərlərdə isim ornida ixlətkənliki kərülməydu.

Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər; əgər Pərwərdigarning awazini kəngül qoyup anglisanglar bu ix əməlgə axurulidu».■

7

Roza tutux tooqruluk qoyuloqan soal wə rəddiyəlik jawab

¹ Darius padixahning tətinqi yili tokkuzinqi ay, yəni «Hisləw»ning tətinqi küni, Pərwərdigarning sözi Zəkəriyaqə kəldi.

² Xu qaqla Bəyt-Əl xəhiridikilər Xerəzər wə Rəgəm-Mələklərnə Pərwərdigardın iltipət soraxqa əwətkənidi.

³ Bəyt-Əldikilər: «Samawı qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning əyidiki kahinlardin, xuningdək pəyqəmbərlərdin: «Hərbirimiz kəp yillardin berı kıləqinimizdək, bəxinqi ayda hərbirimiz yənıla əzimizni baxqılardin ayrip, yioqa-zaroqa olturuximiz kerəkmü?» — dəp soranglar» dəp tapiloqanidi.□

⁴ Pərwərdigarning sözi mənə kelip mundaq deyildi: —

■ **6:15** Zək. 2:8, 9, 10, 12; Yəx. 48:16; Yh. 11:42; 17:21 □ **7:3** «**bəxinqi ayda hərbirimiz yənıla əzimizni baxqılardin ayrip, yioqa-zaroqa olturuximiz kerəkmü?**»

— «bəxinqi ay»diki roza tutux bolsa əslidiki ibadəthanining wəyran qılınqanlıqıqə həsrət bildürux üqün idi. Babil imperiyasının qoxunliri ibadəthanini bəxinqi aynıng 9-künidə wəyran qıləqanidi, andin həlkni 70 yıl sürgün kılıp baxqurəqan. Muxu kixilər: «İbadəthana hazır qaytidin quruluwatqan boləqəqə, bu rozini tutuweriximiz kerəkmü?» — dəp oylini-watqanidi.

⁵ «Zemindiki barlik turuwatkan h  lk   h  m kahinlar  a s  z k  lip mundak sorio  n: — «Sil  r muxu y  tmix yildin beri b  xinqi ay w   y  ttingi aylarda roza tutup yio  a-zar k  loqininglarda, sil  r manga, h  k  k  t  n manga roza tuttunglarmu? □ ⁶ Yegininglar, iqkininglar, bu p  k  t   z  nglar   q  nla y  p-iqkininglardin ibar  t boldi   m  smu? □ ⁷ Bular Yerusalem w   uning   trapidiki x  h  rliri a  halilik bol  qan, taza awatloxkan qaoqlarda, j  nubiy Y  huda w   t  w  n t  z  l  nglik a  halilik bol  qan qaoqlarda, P  rw  rdigar burunki p  yo    mb  rl  r arkilik jakarlio  qan s  zl  r   m  smu?

⁸ P  rw  rdigarning s  zi Z  k  riya  a kelip mundak deyildi: —

⁹ «Samawi k  xunlarning S  rdari bol  qan P  rw  rdigar mundak d  ydu: — «H  k  kiy adal  tni y  rg  z  nglar, bir-biringlar  a meh  r-mu    b  t w   r    im-x  p  k  t k  rsitinglar, ¹⁰ tul

□ **7:5 «Sil  r muxu y  tmix yildin beri b  xinqi ay w   y  ttingi aylarda roza tutup yio  a-zar k  loqininglarda...»** — «y  ttingi ay»diki roza, waliy G  d  liyaning k  za k  lino  anlikini   sl  x m  ksitid   tutulo  qan roza bolup, uning wapatio  a h  sr  t bild  r  x   q  n idi (T  wrat, «Y  r  miya», 40-41-bablar). Bu Babil imperiy  si P  l  stinni ixo  l k  lo  qan m  zgildiki   ng ahir  i p  j  lik w  k   idi. □ **7:6 «Yegininglar, iqkininglar, bu p  k  t   z  nglar   q  nla y  p-iqkininglardin ibar  t boldi   m  smu?»** » — dem  k, sil  rning roza tutuxunglar y  p-iqixinglar  a ohxax, p  k  t   zliringla   q  ndur. Roza tutuxning m  ksiti Hudani izd  x   m  s, b  l  i «  z-  zig   iqini a  qritix»tin ibar  t boluxi mumkin. Y  n   bir imkaniyiti, bu ay  ttiki «yem  k» w   «iqm  k» b  lkim h  yt-bayramlarni k  rsitidu. Huda ulardin: «muxu h  yt-bayramlarni   z  nglar   q  n t  briklidinglarmu, yaki m  n   q  n t  briklidinglarmu?» — d  p sorawatidu.

hotun wə yetim-yesirlarni, yat adəmlər wə namratlarni bozək kilmanglar; heqkim öz kərindixioqa kənglidə yamanlik oylimisun.

■ ¹¹ Birak *ata-bowiliringlar* anglaxni rət kiloqan, ular jahillik bilən boynini toloqap, anglimaska kulaklirini eqir kiloqan; □ ¹² ular Təwrat kanunini wə samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning Öz Rohi bilən burunkı pəyqəmbərlər arkilik əwətkən səzlirini anglimaslik üqün kənglini almastək kattik kiloqanidi; xunga samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigardin intayin kattik qəzəp qüxkən; ¹³ xundak boldiki, Mən ularni qakiroqanda ular anglaxni rət kiloqandək, ular qakiroqanda Mənmü anglaxni rət kildim» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, ■ ¹⁴ — «wə Mən ularni ular tonumaydiqan barlik əllər arisioqa qara kuyun bilən tarkitiwəttim; ularning ketixi bilən zemin wəyran boləqan, andin uningdin etkənlərmü, qaytkanlarmü boləqan əməs; qünki ularning səwəbidin illik zemin wəyranə kilinqan».□

8

Roza tutux toqruluk qoyuloqan soal wə ümid bərgüqi jawab

■ **7:10** Mis. 22:22 □ **7:11** «**ular jahillik bilən boynini toloqap**» — ibraniy tilida «ular mürisini jahil kilip...». ■ **7:13** Pənd. 1:28; Yəx. 1:15; Yər. 11:11; 14:12 □ **7:14** «**ularni... qara kuyun bilən tarkitiwəttim**» — yaki «ularni ... qara kuyun bilən tarkitiwetimən».

¹ Wə samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

² «Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundak deydu: «Mening Zionqa baqliqan otluk muhəbbitim kaynap taxti; Mening uningqa baqliqan otluk muhəbbitim tüpəylidin *uning düxmənlirigə* oqəzipim kaynap taxti.■

³ Pərwərdigar mundak deydu: «Mən Zionqa kaytip kəldim, Yerusalemining otturida makanliximən; Yerusalem «Həqiqət xəhiri» dəp atilidu, samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning teqi «Mukəddəs Taq» dəp atilidu. ⁴ Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundak deydu:

«Kəri boway-momaylar yənə Yerusalemining koqilirida olturidioqan bolidu; künliri uzun bolup, hər biri həsisini qolida tutup olturidu;

⁵ xəhərnin koqiliri oynawatkan oqul-kiz balilar bilən liq tolidu. ⁶ Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundak deydu:

— «Bu ix xu künlərdə bu həlkning qəldisinin kəzigə əjayib karamət kərünidioqini bilən, u Mening kəzümgə karamət kərünəmdu?» — deydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar.□

⁷ Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundak deydu: — «Mana,

■ 8:2 Zək. 1:14 □ 8:6 «Bu ix xu künlərdə bu həlkning qəldisinin kəzigə əjayib karamət kərünidioqini bilən, u Mening kəzümgə karamət kərünəmdu?» — demək, adəmlər üqün əjayib karamət bolqan ixlar Huda üqün adəttiki ixlar.

Mən Öz həlkimni xərkiy zeminlardin, qərbiy zeminlardin kütüzimən; ⁸ Mən ularni elip kelimən, ular Yerusalemda makanlıxidu; ular Mening həlkim, Mən həkikət wə həkqaniylikta ularning Hudasi bolimən».

⁹ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning öyining uli selinqan künidə hazır boləqan pəyoqəmbərləning aqzidin muxu künlərdə bayan kiliniwatkan munu sözləni ixtiwatisilər, mükəddəs ibadəthanining quruluşıqə qolunglar küqlük kilinsun! □ ¹⁰ Qünki xu künlərdin ilgiri insan üqün ix həkqi yok, at-ulaq üqünmu ix həkqi yok idi; jəbir-zulum tüpəylidin qıkkuqi yaki kirgüqi üqün aman-esənlik yok idi; qünki Mən hərbi adəmnı öz yekiniqə düxmənləxtürdüm; ¹¹ birak Mən bu həlkning qaldisiqə burunki künlərdikidək bolmaymən, dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar; ¹² qünki uruk həsulluk bolidu, üzüm teli mewiləydu, tuprak ündürmilirini beridu, asmanlar xəbnəmlirini beridu; xuning bilən mən bu həlkning qaldisiqə muxularning həmmisini igə kildurimən. □ ¹³ Xundak əməlgə axuruliduki, silər əllər arisida lənət bolup qaloqininglarning əksiqə, i Yəhuda jəməti wə

□ **8:9 «Pərwərdigarning öyining uli selinqan künidə səzligən pəyoqəmbərlər»** — Həqay wə Zəkəriya. Bu ayəttə közdə tutuləqan «Pərwərdigarning öyining ulining selinixi» ikki yil burun («Əzra» 5:1-2) boləqan bolsa kerək. □ **8:12 «uruk həsulluk bolidu»** — yaki «urukqa hatirjəmlilik-amanlik bolidu».

Israil jəməti, Mən silərni kütquzimən, silər *ularoqa* bəht-bərikət bolisilər; kərkmanglar, qolliringlar küqlük qilinsun!□

¹⁴ Qünki samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — Silərning ata-bowiliringlar Mening oəzipimni qozoqoqanda Mening silərgə yamanlıq yətküzüx oyida boləqinim wə xu *jaza* yolidin yanmioqinimdək — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — ¹⁵ Mən hazır, muxu künlərdə yənə Yerusalem wə Yəhuda jəmətiyə yaxxilik yətküzüx oyida boldum; kərkmanglar. ¹⁶ Muxu ixlaroqa əməl qilinglar: — Hərbiringlar öz yeqininglaroqa həkikətni səzlənglar; dərwaziliringlarda həkikətkə, aman-tinqlikka uyoqun həkümlərni yürüzünglar; □ ■ ¹⁷ heqkim kənglidə öz yeqinioqa yamanlıq oylimisun; heqkəndəq yaloqan kəsəmgə xerik bolmanglar; qünki Mən dəl bularning həmmisigə nəprətlənimən, dəydu Pərwərdigar.■

□ **8:13 «silər əllər arisida lənət bolup qaləqininglar»** — bu səzning bəlkim üq tərifi bar. (1) sürgün boləqan Yəhudiylar əzliri lənətkə qalduruləqan; (2) ular baxqilaroqa lənət bolup ularoqa bala-qaza kəltürgən; (3) ularning nami (Israil, Yəhudi) lənətni bildürgən. Huda muxu üq əwalning hər birini dəl ularning əksigə aylanduridu. **«silər ularoqa (əllərgə) bəht-bərikət bolisilər»** — Huda əslidə İbrahim pəyoqəmbərgə: «Sən wə əwladıng hər bir əl-millətkə bəht-bərikət bolisən» dəp wədə qiloqan. Israil itaətsizliktin muxu bərikətni lənətkə aylan-durəqan. □ **8:16 «dərwaziliringlarda həkikətkə, aman-tinqlikka uyoqun həkümlərni yürüzünglar»** — aqsəqallar xəhər dərwazilirida olturup, sət wə həküm qilətti. ■ **8:16** əf. 4:25 ■ **8:17** Zək. 5:3, 4; 7:10.

18 Wə samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

19 Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Tətingi aydiki roza, bəxinqi aydiki roza, yəttinqi aydiki roza wə oninqi aydiki roza Yəhuda jəmətigə huxallıq wə xad-huramlik, bəhtlik ibadət sorunliri bolidu; xunga həkikət wə hatirjəmlilik-tinqlikni səyünglar.□

20 Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Nuroqun qowmlar wə kəp xəhərlərlərlə ahalisi yənə muxu yərgə kelidu; ■ 21 bir xəhərdə turuwatqanlar baxqa bir xəhərgə berip ularqa: «Pərwərdigardin iltipət tiləxkə, samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarni izdəxkə tez barayli; mənmu barimən!» — dəydiqan bolidu. 22 Kəp qowmlar wə küqlük əllər Pərwərdigardin iltipət tiləxkə, samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarni izdəxkə Yerusalemqə kelidu.

23 Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Xu künlərdə hərhil tilda səzləydiqan əllərdin on nəpər adəm qikip Yəhudiyl bir adəmning tonining etikini tutuwelip uningoq: «Biz sən bilən barayli; qünki Hudani sən bilən billidur, dəp angliduk»

□ 8:19 «Tətingi aydiki roza, bəxinqi aydiki roza, yəttinqi aydiki roza wə oninqi aydiki roza Yəhuda jəmətigə huxallıq wə xad-huramlik, bəhtlik ibadət sorunliri bolidu» — bu «rozilar» toqruluk «qoxumqə sez»ni kəring. ■ 8:20 Yəx. 2:2; Yər. 16:19; Mik. 4:1; Zək. 8:2.

— dəydu.□

9

«Büyük Iskəndər»ning tajawuzi tooqruluk bexarətlər

¹ Pərwərdigarning sөzidin yükləngən bexarət — Hadrak zemini wə Dəməxk üstigə konidu (qünki Pərwərdigarning nəziri adəmlər wə Israilning barlık kəbililiri üstididur); □ ² U bularoqa qegridax boləqan Hamatka, Tur wə Zidon üstigimu konidu. Tur tolimu «dana» boləqatqa, □ ³ əzi üqün qoroqan kuroqan, kümüxnı topidək, sap altunni koqılardiki patkaktək dəwiləp qoyoqan. ⁴ Mana, Rəb uni mal-dunyasidin ayriwetidu,

□ **8:23 «Xu künlərdə ... əllərdin on nəpər adəm qikip Yəhədiy bir adəmning tonining etikini tutuwelip uningoqa: «Biz sən bilən baraylı; qünki Hudani sən bilən billidur, dəp angliduk» — dəydu»** — bu ix Hudani izdəngən «yat əllər»ning hərəkətlirigə bir misal bolidu. □ **9:1 «Hadrak zemini»** — kona tarihnəmilər boyiqə, «Hadrak» degən rayon Dəməxk xəhərigə yəkin boləqan, birək dəl kəysi jay ikənlikini həzir bilməymiz. **«qünki Pərwərdigarning nəziri adəmlər wə Israilning barlık kəbililiri üstididur»** — bəxkə birhil təjəmisı: «qünki insanlarning wə Israilning barlık kəbililirining kəzi Pərwərdigarəqə karaydu». □ **9:2 «U, yəni Pərwərdigarning bexariti** bularəqə qegridax boləqan Hamatka, Tur wə Zidon üstigimu konidu» — «büyük Iskəndər» miladiyədin ilgiriği 332-yili jənub tərəpkə yürük kəlip muxu yərlərnı bir-birləp igiliwəloqan.

uning küqini dengizda yok qilidu; u ot tərpidin yəp ketilidu.□

⁵ Axkelon buni körüp qorqıdu; Gazamu körüp azablinip toloqinip ketidu; Əkronmu xundak, qünki uning arzu-ümidi tozup ketidu; padixah Gazadin yokap ketidu, Axkelon adəmzatsiz qalidu. ⁶ Xuning bilən Axdodta haramdin boləqan birsi turidu; Mən Filistiylərnin məqrurluqi wə pəhrini yokitimən. □ ⁷ Mən aqzidin qanlarni, uning haram yegən yirginqlik nərsilərnə qixliri arisidin elip ketimən; andin kəlip qaləqanlar bolsa, ular Hudayimizəqa təwə bolup, Yəhudada yolbaxqi bolidu; Əkronning

□ **9:4 «Mana, Rəb uni mal-dunyasidin ayriwetidu, uning küqini dengizda yok qilidu; u ot tərpidin yəp ketilidu»** — bu ayətni «büyük Iskəndər» əməlgə axurəqan. Miladiyədin ilgiri 332-yili u Turni bulang-talang qilip pütünləy wəyran qiliwətkən «qoxumqə səz»imizni kərüng). «uning küqini dengizda yok qilidu» degənlikning bəxqə birhil tərjimisi: «U (yəni Rəb) ularning dengizdiki küqini yok qilidu» □ **9:6 «Xuning bilən Axdodta haramdin boləqan birsi turidu; Mən Filistiylərnin məqrurluqi wə pəhrini yokitimən»** — Iskəndər Turni igiliwaləqandin keyin Filistiyəgə qarap yürux qilidu. 5- wə 6-ayəttə tiləqə elinəqan (Axkelon, Gaza, Əkron, Axdod) xəhərlər Filistiyədiki bəx qong xəhərnin tətə. Bu jənglərnin təpsilatlırı üqün «qoxumqə səz»imizni kərüng.

orni Yəbus kəbilisidikilərgə ohxax bolidu. □

⁸ Mən qoxun tüpəylidin, yəni ötüp kətküqi wə qaytip kəlgüqi tüpəylidin Öz öyüm ətrapida qedirimni tiktürimən; əzgüqi qaytidin uningdin ötməydu; qünkü Öz közüm bilən kəzitimən. □

Zionning padixahi Məsihi kelidu!

⁹ Zor xadlan, i Zion kızı!

Təntənəlik nida qıl, i Yerusalem kızı!

Qaranglar, padixahing yeningoqa kelidu;

U həqqaniy wə nijatlıq bolidu;

Kəmtər-məmin bolup,

□ 9:7 «**Mən aqzidin qanlarni, uning haram yegən yirginqlik nərsiləni qıxliri arisidin elip ketimən; andin qelip qaloqanlar bolsa, ular Hodayimizəqa təwə bolup,...**»

— «Hodayimizəqa» degən sözgə qarışanda muxu ayətlərdiki səzligüqi Məsihning özi boluxi kerək. «**...Əkronning orni Yəbus kəbilisidikilərgə ohxax bolidu**» — toluq ayətning mənisı: (1) Filistiyələr əmdi butlarəqa ataloqan kurbanlıqlarning kəninimu, gəxinimu yeməydiqan bolidu. (2) Filistiyələr Hudaəqa təwə bolup Yəhuda arisida (Yəbus kəbilisidikilərdək) hərmətlik mərtiwigə igə bolidu (hazırkı «Pələstinliklər» Filistiyələrnıng əwladlırı boluxi mumkin). «Qoxumqə söz»imiznimu kərüng. □ 9:8 «**Mən qoxun tüpəylidin, yəni ötüp kətküqi wə qaytip kəlgüqi tüpəylidin Öz öyüm ətrapida qedirimni tiktürimən; əzgüqi qaytidin uningdin ötməydu; qünkü Öz közüm bilən kəzitimən**» — «büyük Iskəndər» zalim bolqini bilən, Misirəqa hujum qilixka mangoqanda («ötüp kətkəndə») yaki Misirni ixqal qilip «qaytip kəlgəndə» (gərqə Yerusalemdiki mükəddəs ibadəthanida nuroqunliqan baylıqlar bolsimu), Yerusalemqə həq hujum qilmioqan. Bu tarihnıng əng qong sirliridin biridur. «Qoxumqə söz»imiznimu kərüng.

Mada exəkkə, yəni exək təhiyigə minip kelidu; □ ■

¹⁰ Xuning bilən Mən jəng hərwilirini Əfraimdin, Atlarni Yerusalemdin məhrum kıliwetimən; Jəng okyasimu elip taxlinidu.

U bolsa əllərgə hatirjəmlilik-tinqliqni jakarlap yətküzidu;

Uning həkümranliqi dengizdin dengizöiqə,

Əfrat dəryasidin yər yüzining qətlirigiqə bolidu. □

¹¹ Əmdi seni bolsa, sanga qüxürülgən əhdə kəni tüpəylidin, Mən arangdiki məhboslarni susiz

□ **9:9 «U həqqaniy wə nijatliq bolidu»** — baxqa tərjimiliri: «U nijatni elip kelidu», «U qutkuzuloqan bolidu» yaki «U qəlibilik bolidu». **«Qaranglar, padixahing yeningoqa kelidu... mada exəkkə, yəni exək təhiyigə minip kelidu»** — bu toluq bexarət Əysa Məsihi eni kərsitidu. Injil, «Matta» 21-bab, «Markus» 11-bab, «Luqa» 19-bab, «Yuhanna» 12-bablarni kəring. ■ **9:9** Zək. 2:10; Mat. 21:4-5; Yh.12:12-16

□ **9:10 «Xuning bilən Mən jəng hərwilirini Əfraimdin, ...məhrum kıliwetimən; ... U , yəni Israilning padixah Məsihi** bolsa əllərgə hatirjəmlilik-tinqliqni jakarlap yətküzidu; uning həkümranliqi dengizdin dengizöiqə, Əfrat dəryasidin yər yüzining qətlirigiqə bolidu» — demisəkmü, bexarət Əysa Məsihi dnyaya tunqi kelixidin (9-ayət) uning qaytip kelixigə atlap etidu. Bexarətning qaloqini ahirki zamanlarni kərsitidu. «Qoxumqə söz»imizni kəring.

orəktin azadlikka qikirimən. □ ■

¹² Mustəhkəm jayoqa kaytip kelinglar, i arzu-ümidning məhbosliri! Bütün Mən jakarlap eytimənki, tartkan jazaliringning əksini ikki həssiləp sanga kayturimən. □ ¹³ Qünki Əzüm üqün Yəhudani okyadək egildürdüm, Əfraimni ok kilip okyaoqa saldim; Mən oqul baliliringni ornidin turoquzimən, i Zion — ular sening oqul baliliringoqa karxi jəng kilidu, i Gretsiyə! I Zion, Mən seni palwanning kolidiki kiliqtək kilimən. ¹⁴ Pərwərdigar ularning üstidə kərünidu; Uning oki qakmaqtək etilip uqidu. Rəb Pərwərdigar kanayni qalidu; U jənubtiki dəhxətlik kara kuyunlarni billə elip yürux kilidu. ■ ¹⁵ Samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar ular üqün mudapiə bolidu; ular saloqa taxlirini kukum kilip, dəssəp qəyləydu; ular iqiwelip, xarab kəypini sürgənlərdək kiyqas-sürən

□ **9:11 «Əmdi seni bolsa, sanga qüxürülgən əhdə kəni tüpəylidin, Mən arangdiki məhboslarni susiz orəktin azadlikka qikirimən»** — bu sirlik bexarətning həm rohıy həm jismaniy jəhətliri boluxi kerək. İxinimizki, Əysa Məsihnin kəni bilən tüzgən «yengi əhdə» Yəhudiylarni, əllərnimu hərhil «gunah oriki»din kutkuzalaydu həm kəlgüsidimu buning səwəbidin Huda Yəhudiylarni hərhil jismaniy kiynqiliklərdinmu kutkuzidu. ■ **9:11** Mat. 26:28; Luğa 22:20; Rim. 9:3, 4; Rim. 11:25, 26, 27; 1Kor. 11:25; İbr. 9:19, 20, 21. □ **9:12 «Mustəhkəm jayoqa kaytip kelinglar, i arzu-ümidning məhbosliri!»** — «arzu-ümidning məhbosliri» bəlkim bu tolimu kışkartiloqan gəp boluxi mumkin, mənisi: ««Hudaning kəldisi» Hudaning nuroqun wədiliri aldida ümidwar boluxi kerək idi. Ləkin ularning uningə ixənməsliki, xundakla ümidsizlinixi tüpəylidin gunahning məhbosliri bolup kəloqan. Ularin biridinbir «mustəhkəm jay»i Hudaning Əzi, əlwəttə. ■ **9:14** Nah. 2:6

kötüridu; ular *qanoqa* miləngən kurbangahning bürjəkliridək, *qanoqa* tolduruloqan qaqilardək bolidu. □ ¹⁶ Xu küni Pərwərdigar boloqan ularning Hudasi ularni Özüm bakqan padam boloqan həlkim dəp bilip qutkuzidu; qünki ular taj gəhərliridək Uning zemini üstidə kətürülidu. ¹⁷ Xunqə zordur Uning mehribanliqi, xunqə qaltistur Uning güzəlliki! Ziraətlər yigitlərni, yengi xarab qizlarni yaxnitidu!□

10

Ahirki zamanlardiki wəqələr — dawami

¹ Pərwərdigardin «keyinki yamoqur» pəslidə yamoqurni tələp qilinglar; Pərwərdigar qakmaqlarni qakturup, ularoqa mol

□ **9:15 «... ular (qanoqa) miləngən kurbangahning bürjəkliridək, qanoqa tolduruloqan qaqilardək bolidu»** — bu ohxitix Israilning jənggə bolidioqan zoq-kəypining xarab iqqən adəmningkidək bolidioqanliqini yaki duxmənlərdin təkülgən qanning köplükini bildüridu. Kurbangah üstidiki qurbanliqlarning qanlirini elixqa birnəqqə qaqilarni təyyarlaş kerək idi, ular əlwəttə qan bilən liq toldurulatti wə kurbangahning burjəkliri qanoqa milinip ketətti. Toluk bu bexarət həlkim (1) Israilning Gretsiyə zalimliri üstidin (miladiyədin ilgiriki 3- wə 2-əsirdə) boloqan ajayib qəlibilirlirini wə (2) ahirki zamandiki dəjjalning qoxunliri bilən bolidioqan uruxlarni kərsitidu. «Qoxumqə söz»imiznimu kərüng. □ **9:17 «Xunqə zordur Uning mehribanliqi, xunqə qaltistur Uning güzəlliki!»** — yaki, «Nemidegən əziz! Nemidegən güzəl!».

yamoqurlarni, xuningdək hərbirigə etizda ot-qəplərnı beridu. □ ² Qünki «öy butliri» bimənə gəplərnı eytkən, palqılar yaloqan «alamət»lərnı kərgən, tuturuksız qüxlərnı səzligən; ular kuruq təsəlli beridu. Xunga həlkə koy padisidək tenəp kətti; ular padiqisi bolmioqəqqa, azar yeməktə. □ ■

³ Mening oəzipim padiqilaroəa kəzoəaldi; Mən muxu «tekə» *yətakqilərnı* jazalaymən; qünki samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar Öz padisidin, yəni Yəhuda jəmətidin həwər elixka kəldi; U jəngdə ularni Özining həywətlik etidək kılıdu. ⁴ Uningdin *yəni Yəhudadin* «Burjək Texi», uningdin «Kozuk», uningdin «Jəng Okyasi», uningdin «Həmmigə

□ **10:1 «Pərwərdigardin «keyinki yamoqur» pəslidə yamoqurnı tələp kilinglar»** — bu dua yukiriki bexarət bilən baqlinxlik; ziraətlər wə üzümlərgə yamoqur kerək, əlwəttə. «Keyinki yamoqur» bolsa Pələstində 3- yaki 4-ayda yaoqıdu, ətiyazlik ziraətlərnı pixurux həkiliq rolini oynaydu. Bu yamoqurlar bolmisa həq həsul bolmaydu. □ **10:2 «öy butliri»** — (ibranıy tilida «tərafim») pal bilən «yol kərsitidioqan» birhil butlar idi. ■ **10:2** Top. 5:6

hökümrənlik Kiloquqi» qikidu.□

⁵ Xuning bilən ular jəngdə, *düxmənlərni* koqilardiki patkəkni dəssigəndək qəyləydiqan palwanlardək bolidu; ular jəng kilidu, qünki Pərwərdigar ular bilən billidur; ular atlik əskərlərnimu yərgə karitip koyidu. ⁶ Mən Yəhuda jəmətini küqəytimən, Yüsüpning jəmətini kutkuzimən; Mən ularni kaytidin olturaklixixka kayturimən; qünki Mən ularqa rəhim-xəpkətni kərsitimən. Ular Mən heqqaqan taxliwətmigəndək bolidu; qünki Mən ularning Hudasi Pərwərdigarmən; Mən ularqa jawab berimən. ⁷ Əfraimdikilər palwandək bolidu, kəngülliri xarab kəypini sürgənlərdək huxallinidu; ularning baliliri buni kərüp huxallinidu; ularning kəngli Pərwərdigardin xadlinidu.

⁸ Mən üxkırtip, ularni yioqimən; qünki Mən ularni bədəl tələp hərlükkə qikirimən; ular ilgiri kəpiyip kətkəndək kəpiyidu. ⁹ Mən ularni əllər arisida uruqtək qaqimən; andin ular Meni

□ **10:4 «Uningdin, yəni Yəhudadin «burjək texi», uningdin «kəzuk»...»** — «yəni Yəhudadin» degən sözlərni təjrimə yolida qoxup kirgüzduk. İbraniy tilida pəkət «uningdin» deyilidu. 9-ayəttə «Yəhuda jəməti» kəzdə tutulqan boləqaqka, 10-ayətni xundak təjrimə kilduk. Məsih «Yəhudadin» qikidu, əlwəttə. Baxka birhil təjrimisi «yəni Hudadin». **«uningdin ... «burjək texi», .. «kəzuk», .. «jəng okyasi», .. «həmmigə həkümrənlik kiloquqi» qikidu** — bu tət namning həmmisi «Məsih-Kutkuzoquqi»ning unwanliri bolidu. Barlıq pəyojəmbərlərnin bexarətliri boyiqə «Məsih» qoqum Yəhudaning əwladi boluxi kərək idi. «Qoxumqə söz»imiznimu kərüng. «Uningdin» degənni bəzi alimlar «Hudadin» degən məniddə, dəp qaraydu.

yirak joylarda əsləydu; xuning bilən ular baliliri bilən həyat kəlip, kəytip kəlidu. □ 10 Mən ularni kəytipdin Misir zəminidin elip kəlimən, Asuriyədinmu qikirip yiqimən; ularni Gilead wə Liwan zəminioğa elip kərgüzimən; yər-zəmin ularni patkuzalmay kəlidu.

11 Xundək kəlip, U jəbir-japa dengizidin ətüp, dengizdiki dolqunlarni uridu; Nil dəryasının təgliri kərup kətidu; Asuriyənin məqrurluqi wə pəhri pəs kəlinidu, Misirdiki xahənə həsimu yokilidu. □

12 Mən ularni Pərwərdigar arkilik küqəytimən; ular Uning namida mangu, dəydu Pərwərdigar.

11

Hudaning padisi yahxi padiqisini, yəni Pərwərdigarning Əzini rət kəlidu; ular zulmətəkə kəlidu

¹ I Liwan, ot sening kədir dərəhliringni yəp kətixi

□ 10:9 «Mən ularni əllər arisida uruktək qəqimən; ...» — yəki «Mən ularni əllər arisida uruktək qəqidioğan bəlsəm,...». □ 10:11 «U jəbir-japa dengizidin ətüp, dengizdiki dolqunlarni uridu» — «U» — Hudani kərsitidu, əlwəttə.

üqün, dərważiliringni aq! □ ² Waysanglar, i karioqaylar, qünki kedir yikildi, esil dərəhlər wəyran kılindi; waysanglar, i Baxandiki dub dərəhliri, qünki baraksan orman yikitildi! ³ Padiqilarning waysioqan awazini angla! Qünki ularning xəripi *bolōqan qimən-yaylak* wəyran kılindi; arslanlarning hərkirigən awazini angla! Qünki Iordan dəryasining pəhri bolōqan *bük-baraksanlıki* wəyran kılindi.

⁴ Pərwərdigar Hudayim mundaq dəydu: — Boquzlaxka bekitilgən padini baqqin! ⁵ Ular ni setiwaloqanlar ularni boquzliwətkəndə heq gunahkar dəp karalmaydu; ularni setiwətkənlər: «Pərwərdigarə qə xükri! Qünki beyip kəttim!» — dəydu; ularning öz padiqiliri ularə qini heq aqrıtmaydu. ⁶ Qünki Mən zeminda turuwatqanlarə qə yənə iqimni heq aqrıtmaymən, dəydu Pərwərdigar; — wə mana, Mən adəmlərni, hər birini öz yeqinining qolioqə wə öz padixahining qolioqə tapxurimən; mana, bular zeminni harab qilidu, Mən ularni

□ **11:1 «I Liwan, ot sening kedir dərəhliringni yəp ketixi üqün, dərważiliringni aq!»** — bu 1-3-ayət bəlkim bir ohxitix; Yəhədaning yetəkqiliri Huda nıng həlki wə Huda bərgən zeminni öz mənəpəiti üqün ixlətkən, hazır bu mənəpəittin ayrilidu. 1-ayət yengidin quruloqan ibadəthanining yənə wəyran kılınixini kərsitixi mumkin. U Liwandiki kəpligən kedir dərəhlirini wə baxqə esil dərəhlərni ixlitip selinoqan (Təwrat, «Əzra», 3:7-ayət). «Qoxumqə səz»imizdə biz bu babni təpsiliy xərhləymiz.

bularning qolidin heq kütquzmaymən.□

⁷ Xunga mən «boquzlaxka bekitilgən pada»ni bekip turdum, bolupmu padining arisidiki miskin məminləni bahtim. Mən özümgə ikki tayakni aldim; birinçisini «xapaət», ikkinçisini «rixta» dəp atidim; xuning bilən mən padini bahtim.□

⁸ Xuningdək Mən bir ay iqidə üq padiqini həlak kildim; Mening jenim bu *həlkətin* bizar boldi wə

□ **11:6 «Mən... hər birini öz yeqinining qolioğa wə öz padixahining qolioğa tapxurimən»** — «öz padixahı» alahidə ibarə bolup, bəlkim Huda xu padixahni tallimioqanliqini, bəlkı Yəhudadikilər əzliri talliwaləqanliqini kərsitidu. Zəkəriyaning dəwrində Yəhudaning heq padixahı yok idi (Yəhuda Pars imperiyəsi astida boləqan). □ **11:7 «Xunga mən «boquzlaxka bekitilgən pada»ni bekip turdum, bolupmu padining arisidiki miskin məminləni bahtim»** — «pada» İsraıl həlkini kərsitidu. Padining «arisidiki miskin məminlər», Hudaoğa sadıq «qaldı»lar idi (11-ayətni kərüng). Zəkəriya padıqılıq wəzipisini **ularni dəp** zimmisigə alidu. Lekin Hudaning jazasi padining kəp qışmining bexioğa qūxūx aldida turidu (5-ayət); Hudaning nəzirı bəribir «pada arisidiki «miskın məminlər»» («qaldılar») üstidə bolidu. Ular padining arisidiki az bir qışmidur. **«Mən özümgə ikki tayakni aldim; birinçisini «xapaət», ikkinçisini «rixta» dəp atidim; xuning bilən mən padini bahtim...»** — Zəkəriya bəlkim məzkur ixni, xundaqla 8-14-ayəttiki baxqa bəzi ixlarni qūxidə yaki alamət kərünūxtə kərgən boluxı mumkin; bu ixlarning məlum bir qışmini u həlkə aldida «rol elip» kərsətkən bolsa kərək. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng.

ularning jeni Meni oq kordi.□

⁹ Mən: «Mən siləni bakmaymən; ələy dəp qaloqanliri əlöp kətsun; həlak bolay dəp qaloqanliri həlak bolsun; tirik qaloqanlarning həmmisi bir-birining gəxini yesun» — dedim.□

¹⁰ Mən «xapaət» degən tayikimni elip sunduriwəttim, xuningdək Mening barlıq əllər bilən bolqan əhdəmni sunduruwəttim. ¹¹ Əhdə xu küni bikar kiliwetildi; xunga pada arisidiki manga dikqət kilqan miskin məminlər buning Pərwərdigarning səzi ikənlikini bilip yətti.

□ ¹² Wə mən ularqa: «Muwapıq kərsənglar, mening ix həkqimni beringlar; bolmisa boldi

□ **11:8 «Xuningdək Mən bir ay iqidə üq padiqini həlak kildim...»** — «üq padiqi» toqıruluq bizningqə ikki imkaniyət bar. (1) «üq padiqi» məlum adəmləni əməs, bəlkı Huda Israil üqün bekitkən üq hil padiqini, yəni «pəyoqəmbər», «kahın» wə «padixah»ni bildüridu. Miladiyədin keyinki 70-yili Rim imperiyəsinin Yerusalemini wəyran kılıxi bilən, Israilda bu üq hil «padiqi» qalmidi. (2) miladiyədin keyinki 70-yili Rim imperiyəsi Yerusalemini muhasirigə alqanda, Israilning bir-birigə oq bolqan üq yetəkqisi (Yuhanna, Simon wə Əliezər) bar idi. Ularning bir-biri bilən soquxuxliri tüpəylidin Yerusalemin ahir berip ixqal kılinoqan, bu üq «padiqi» xu haman «padiqiliktin» qaloqan. Biz 2-imkaniyətə mayilmiz. «Qoxumqə söz»imizdə biz yənə buning üstidə muzakiriliximiz. □ **11:9 «Həlak bolay dəp qaloqanliri həlak bolsun; tirik qaloqanlarning həmmisi bir-birining gəxini yesun» — dedim»** — dər wəqə, Rim imperiyəsi Yerusalemini muhasirigə alqanda kəp adəm aqarqılıqtin baxqılarnı oltürüp gəxini yegən. □ **11:11 «... miskin məminlər buning Pərwərdigarning səzi ikənlikini bilip yətti»** — bu «miskinlarning bilip yetixi»ning özimu bəlkim «alamət kərünux»ning bir qışmidur. Demək, həmmisi pəyoqəmbərnin dəwrinin keyin yüz beridu.

kilinglar» — dedim. Xunga ular mening ix həkkimgə ottuz kümüx tenggini tarazioqa saldi.■

¹³ Wə Pərwərdigar manga: «Mana bu ular Manga bekitkən kaltis baħa! Uni sapalqin- ing aldioqa taxlap bər!» dedi. Xuning bilən mən ottuz kümüx tenggini elip bularni Pərwərdigarning öyidə, sapalqining aldioqa qəriwəttim. □ ■ ¹⁴ Andin mən Yəhuda bilən Israilning kərindaxlığını üzüx üqün, ikkinqi tayikimni, yəni «rixtə»ni sunduruwəttim.

¹⁵ Andin Pərwərdigar manga mundak dedi: «Sən əmdi yənə ərziməs padiqining qorallirini al. □ ¹⁶ Qünki mana, Mən zeminda bir padiqini ornidin turquzimənki, u ħalak bolay degənlərdin həwər almaydu, tenəp kətkənlərnı izdiməydu, yarılanoqlarnı saqaytmaydu, saqlamlarnımu bakmaydu; u bəlki səmrigənlərnıng gəxini yəydu, hətta tuyaklırını yirip yəydu. ¹⁷ Padini taxliwətkən ərziməs padiqining ħalıoqa way! Kiliq uning biliki wə ong kəzigə qüxidu; uning biliki pütünləy yigiləydu, uning ong kəzi pütünləy

■ 11:12 Mat. 26:15; 27:9 □ 11:13 «Pərwərdigar manga: «Mana bu ular Manga bekitkən kaltis baħa! Uni sapalqin- ing aldioqa taxlap bər!» dedi» — «kaltis baħa!» — kinayilik, həjwi y gəp, əlwəttə. ■ 11:13 Mat. 27:3-10 □ 11:15 «Pərwərdigar manga mundak dedi: «Sən əmdi yənə ərziməs padiqining qorallirini al... » — yaxhi padiqining qoralliri boləqan ikki tayakni sunduruwətkəndin keyin, «ərziməs padiqining qorallirini al» dəp buyruloqan.

qarangʻoqulixip ketidu. □ ■

12

Yerusalemning ahirki qetim muhasiriga qūxūxi — Israillar ʻezi ʻoltürgən Qutkuzoquqisini kʻeridu

¹ Pərwərdigarning Israil tooqʻruluk sʻezidin yūkləngən bexarət: —

Asmanlarni yayoquqi, yərning ulini saloquqi, adəmning rohini uning iqidə Yasioquqi Pərwərdigar mundak dəydu: —

² Mana, Mən Yerusalemni ətrapidiki barliq əllərgə kixiləzni dəkkə-dükkigə salidiqan apqur

□ **11:17 «Padini taxliwətkən ərziməs padiqining haliqə way! Qiliq uning biliki wə ong kəzigə qūxidu; uning biliki pütünləy yigiləydu, uning ong kəzi pütünləy qarangʻoqulixip ketidu»** — bu sirlik habning həwirini yiqinqaklisak: (1) Israil əzining mənəpətpərəs «padiqiliri» tərpidin kəp azab tartqan. (2) birak bu ixlarda ularning əz məsʻuliyiti bar. Huda muxu padiqiliri arkilik ularni jazaliqan həm jazalaydu. Israil həlki yahxi padiqini, yəni Hudaning Əzini kəmsitidu. Ular uni «30 kümux tənggə»ning bahasida kʻeridu. (3) bu pul ibadəthanida taxliwetilidu; (4) ular həkikiy padiqining beqixini rət qilidu, xunga Huda ularni nəhayiti rəzil bir padiqining qoliqə tapxuridu; (5) Huda muxu rəzil padiqini wə barliq mənəpətpərəs padiqilarnimu qattik jazalaydu. Oqurmənlərgə ayanki, «Əzüm yahxi Padiqidurmən» degən Əysa Məsih Yəhudaning 30 kümux tənggə üqün satqunluk qilixi bilən ʻoltürülən; keyin Yəhudiy həlki rəzil mənəpətpərəs yetəqilərnin kasapitidin yənə bir qetim (Rim imperiyəsi tərpidin) dunyaning qət-qətlirigiqə tarkitiwetilən. Bu iqlar üstidə «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **11:17** Yər. 23:1; Əz. 34:2; Yh. 10:12

kilimən; Yerusalemoğa qūxidioğan muḥasirə Yəhudaοimu qūxidu.

³ Xu küni əməlgə axuruliduki, Mən Yerusalemmi barlıq əllərgə eoqir yük boləqan tax kilimən; kim uni əzigə yüklisə yarılanmay qalmaydu; yər yüzidiki barlıq əllər uningəqə jəng kilixqə yioqilidu.

⁴ Xu küni Mən həmmə atlarıni sarasimigə selip, atlıqlarıni sarang kilip urimən; birəq Yəhuda jəmətini kəzūmdə tutimən; əllərdiki hərbi atni bolsa korluk bilən uruwetimən.

⁵ Xuning bilən Yəhudaning yodbəxqiliri kənglidə: «Yerusalemda turuwatqanlar saməwi koxunların Sərdari boləqan Pərwərdigar, ularning Hudasi arqilik manga kūq bolidu» dəydu.

⁶ Xu küni Mən Yəhudaning yodbəxqilirini otunlar arisidiki otdandək, ənqilər arisidiki məx'əldək kilimən; ular ətrapidiki barlıq əlləni, yəni ong wə sol tərpidikiləni yəwetidu; Yerusalemdikilər yənə əz jayida, yəni Yerusalemə xəhridə turidioğan bolidu. □

⁷ Pərwərdigar əwwal Yəhudaning qedirilirini kətquzidu; səwəbi — Dawut jəmətining xan-xəripi həm Yerusalemda turuwatqanların xan-xəripi Yəhudaningkidin uluqlanmasliki üqündur.

⁸ Xu küni Pərwərdigar Yerusalemda turuwatqanlarıni kəoqdaydu; ularning arisidiki ələngxip qələqanlarmu xu küni Dawuttək palwan bolidu; Dawut jəməti bolsa Hudadək, yəni ularning aldidiki Pərwərdigarning

□ 12:6 «Mən Yəhudaning yodbəxqilirini... ənqilər arisidiki məx'əldək kilimən» — «ənqilər» — buqday yaki arpa baqlamliri.

Pərixsisidək küqlük bolidu.

⁹ Xu küni əməlgə axuruliduki, Yerusalemoğa jəng kılıxka kəlgən barlıq əllərnı həkək kılıxka kiriximən. ¹⁰ Wə Mən Dawut jəməti wə

Yerusalemda turuwatқанlar üstigə xapaət yətküzgüqi wə xapaət tiligüqi Rohni kuyimən; xuning bilən ular əzliri sanjip ɵltürgən Manga yənə qaraydu; birsining tunji oqlı üqün matəm tutup yioqa-zar kɵtürgəndək ular Uning üqün yioqa-zar kɵtüridu; yəkkə-yeganə oqlidin juda boləuqining dərd-ələm tartkınıdək ular uning üqün dərd-ələm tartidu. □ ■ ¹¹ Xu küni

Yerusalemda ɵayət zor yioqa-zar kɵtürölidu, u Məgiddo jiləsidiki «Hadad-Rimmon»da kɵtürölgən yioqa-zardək bolidu. □ ■ ¹² Zemin

□ **12:10 «ular əzliri sanjip ɵltürgən Manga yənə qaraydu»**

— yaki «ular əzliri sanjip ɵltürgən Manga təlmüröp qaraydu».

«birsining tunji oqlı üqün matəm tutup yioqa-zar kɵtürgəndək ular Uning üqün yioqa-zar kɵtüridu; yəkkə-yeganə oqlidin juda boləuqining dərd-ələm tartkınıdək ular uning üqün dərd-ələm tartidu» —

demisəkmü bu bexarət İsrailning öz Kutkuzəuqi-Hudasini sanjiydiəlanlıkını yaki sanjip ɵltüridiəlanlıkını kərsitidu, pütün həlkə ahırkı zamanda Hudaning Rohi arkilik buni bilip yetip, kattik matəm tutidu. Huda xu qəəda ularni kutkuzidu, ularning gunahını yuyux yolını aqıdu (13-bab). «Koxumqə söz»imizdə bu toqruluk yənə tohtilimiz. ■ **12:10** Əz. 39:29; Yo. 2:12, 13; Yh. 19:36-37; Wəh. 1:7 □ **12:11 «... zor yioqa-zar... Məgiddo jiləsidiki «Hadad-Rimmon»da kɵtürölgən yioqa-zardək bolidu»** —

«Hadad-Rimmon» bəlkim «Megiddo jiləsidiki bir jay boluxı mumkin. Xu yərdə kɵtürölgən yioqa-zar (matəm tutuxı)» bəlkim ilğiriki intayın ihlasmən padixah Yosıyaning pajiəlik əlümi tıpəylidin boləan («2Pad.» 9-bab, «2Tar.» 35:20-27). ■ **12:11** 2Pad. 23:29; 2Tar. 35:22, 24

yioqa-zar kətüridu; hər bir ailə ayrim həlda yioqa-zar kətüridu. Dawut jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda, Natan jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda; ¹³ Lawiy jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda; Ximəy jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda; ¹⁴ barlıq tirik qaloqan aililər, yəni hər bir ailə ayrim-ayrim həlda wə ularning ayalliri ayrim həlda yioqa-zar kətüridu.

13

¹ Xu küni Dawut jəməti həm Yerusalemda turuwatqanlar üqün gunahni wə paskinilikni uyuyidoqan bir bulaq eqilidu.■

² Xu küni xundak boliduki, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar, — Mən məbudlarning namlirini zemindin yokitimənki, ular yənə heq əslənməydu; wə Mən pəyoqəmbərlərnı wə paskina rohnımu zemindin qikırip yetkiwetimən. □

³ Xundak əməlgə axuruliduki, birəylən yənıla pəyoqəmbərqilik kılıp bexarət berəy desə, uning özini tuoqan ata-anisi uningoa: «Sən həyat qalmaysən; qünki Pərwərdigarning namıda yaloqan gəp kiliwatisən» dəydu; andin özini

■ **13:1** Law. 16; 23:26-32; Zək.12:10-14; Rim. 11:26

□ **13:2** «Mən pəyoqəmbərlərnı wə paskina rohnımu zemindin qikırip yetkiwetimən» — bu pəyoqəmbərlər sahta pəyoqəmbərlər, əlwəttə. Əməliyəttə bolsa Məsih-Qutkuzoquqi dunyaoqa qaytip kəlgəndin keyin pəyoqəmbərlərnı heq həjiti yok bolidu.

tuqkan ata-anisi uni bexarət beriwatkinidila sanjip oltüridu. □ ■ ⁴ Xu küni xundak boliduki, pəyoqəmbərlərləning hər biri əzliri bexarət beriwatqanda kərgən kərünüxtin hijil bolidu; ular həkni aldax üqün ikkinqi qupurluq qapanni kiyməydu; □ ⁵ U: «Mən pəyoqəmbər əməs, mən pəkət terikqimən; qünki yaxliqimdin tartip tupraq bilən tirikqilik kiliwatimən» — dəydu. □ ⁶ Əmdi birsi uningdin: «Həy, əmdi sening məydəngdiki bu zəhmətlər nemə?» — desə, u: «Dostlirimning öyidə yarilinip qaldim» — dəp jawab beridu.□

□ **13:3 «uning özini tuqkan ata-anisi uningqa: «Sən həyat qalmaysən; qünki Pərwərdigarning namida yaloqan gəp kiliwatisən» dəydu; andin özini tuqkan ata-anisi uni bexarət beriwatkinidila sanjip oltüridu»** — Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən kanun boyiqə sahta pəyoqəmbərlərni oltürüx kerək. Muxu adəmning ata-anisi Hudadin xunqə əyminiduki, öz oqlini nəq məydanda oltüridu. ■ **13:3**

Qan. 13:6-11, 18:20 □ **13:4 «ular həkni aldax üqün ikkinqi qupurluq qapanni kiyməydu»** — İlyas, Elixə və Yəhya pəyoqəmbərlər muxundak intayin addiy kiyim kiygən.

□ **13:5 «qünki yaxliqimdin tartip tupraq bilən tirikqilik kiliwatimən»** — baxqa birhil təjimişi: «qünki yaxliqimdin tartip mən adəmning mədikari bolup kəldim». □ **13:6**

«Əmdi birsi uningdin: «Həy, əmdi sening məydəngdiki bu zəhmətlər nemə?» — desə, u: «Dostlirimning öyidə yarilinip qaldim» — dəp jawab beridu» — «məydəngdiki zəhmətlər» ibraniy tili boyiqə səzmusəz alsək «ikki qolung otturisidiki zəhmətlər» bolidu. «Butpərəs pəyoqəmbərlər» jin-xəytanların dikkiti tartix üqün pat-pat öz tenini kesiwalatti və ahirki zamandimu xundak kilixi mumkin («1Pad.», 18:28-ayəttə misal kərulidu). Xuning bilən həlk muxundak zəhmətlərdin gumanlinidu, sahta pəyoqəmbər zəhmətliridin hijil bolup roxən bir yaloqan bahəninini kərsitidu.

Həqiqiy padiqining azab-okubətliri və nətijiliri toqıruluk yənə bir bexarət

⁷ Oyoqan, i kiliq, Mening padiqimoqa, yəni Mening xerikim boləqan adəmgə qarxi qik, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar; — Padiqini uruwət, qoylar pati-parak bolup tarkitiwetilidu; Mən qolumni kiqik peillarning üstigə qüxürüp turoquzimən. □ ■

⁸ Zeminda xundak əməlgə axuruliduki, — dəydu Pərwərdigar, — üqtin ikki kismi kirilip əlidu; birak üqtin bir kismi uningda tirik qalidu.

⁹ Andin Mən üqinqi kismini otka kirgüzimən, ularni kümüx tawliqandək tawlaymən, altun sinalqandək ularni sinaymən; ular Mening namimni qakirip nida qilidu və Mən ularqa jawab berimən; Mən: «Bu Mening həlqim» dəymən; ular: «Pərwərdigar mening Hudayim» — dəydu. ■

14

Pərwərdigarning küni, Pərwərdigarning padixahlığı

¹ Mana, Pərwərdigarqa has kün kelidu; *u küni* arangdin mal-mülküng bulang-talang qilinip

□ **13:7** «Mən qolumni kiqik peillarning üstigə qüxürüp turoquzimən» — baxqa birhil təjimi: «Mən qolumni kiqik peillar üstigimu qarxi qüxürimən». Birak bizning təjimiz 8-ayətkə maslixidu; omumiyy məni Huda Əzigə təwə kiqik peilliklarni qoqdaydu. ■ **13:7** Qan. 37:42; Yəx. 26:20; Mat. 26:31; Mar. 14:27; Luqa 22:35-38; Yh. 18:8 ■ **13:9** Zəb. 50:3-5, 15; 91:15; 144:15; Mal. 3:1-4; Yh. 20:28; 1Pet. 1:6.

bəlūxūwelinidu. ■ 2 Mən barlik əllərni Yerusalemoğa jəng qilixka yioqimən; xəhər ixqal kilinidu, öylər bulang-talang kilinip, qız-ayallar ayaq-asti kilinidu; xəhərning yerimi əsirgə qūxūp sürgün kilinidu; tirik qaloqan həlk xəhərdin elip ketilməydu.■

3 Andin Pərwərdigar qikip xu əllər bilən uruxidu; U Uning jəng qiloqan künidikidək uruxidu. □ ■ 4 Uning putliri xu küni Yerusalemning xərkiy tərpinəng əng aldi boləqan Zəytun teqida turidu; xuning bilən Zəytun teqi otturidin xərək wə qərb tərəpkə yerilidu; zor yooqan bir jiloqa pəyda bolidu; taoqning yerimi ximal tərəpkə, yerimi jənub

■ 14:1 Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 2:12-22; 13:6-13; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Ros. 2:20; Wəh. 6:12-13. ■ 14:2 Yəx. 13:16 □ 14:3 «... Pərwərdigar qikip xu əllər bilən uruxidu; U Uning jəng qiloqan künidikidək uruxidu» — «jəng qiloqan künidikidək» bəlkim Pərwərdigar Israilni Misirdin kütquzoqan künini («Mis.» 14-15-bab) yaki Yəxua pəyoqəmbərnəng dəwridə uning Amoriylar bilən qiloqan jengini kərsitidu («Yəxua» 10-bab). ■ 14:3 Yəx. 42:13

tərəpkə yetkilidu. □ ■ 5 Wə silər Mening taqlirimning dəl muxu jilojisi bilən qaqisilər; qünki taqlarning jilojisi Azəlgiqə baridu; silər Yəhuda padixahı Uzziyaning künliridə boləqan yər təwrəxtə qaqqininglardək qaqisilər. Andin Pərwərdigar Hudayim kelidu; həmdə Sən bilən barlik «mukəddəs boləquqılar»mu kelidu!

□ ■ 6 Xu küni xundak boliduki, nur tohtap qalidu; parlak yultuzlarmu karangoqulixip ketidu; ⁷ Birak u Pərwərdigarqa məlum boləqan alahidə bir kün, ya keqə ya kündüz bolmaydu;

□ 14:4 «Uning putliri xu küni Yerusalemning xərkiy tərpinig əng aldi boləqan Zəytun teoqida turidu» — okurmənlər Injildin xuni biliduki, Əysa Məsih dünyadin ayrilip kətkəndə u dəl muxu taqlidin kətürülgən, wə xu qaoqda pərixtilər rosullirioqə: «Əysa asmanqa qikip kətti. Birak u kəndak kətürülgən bolsa, kəlgüsida yənə dəl silər kərgən peti kaytip kelidu» — dedi. «xuning bilən Zəytun teoqi otturidin xərək wə qərb tərəpkə yerilidu; zor yooqan bir jiloqa pəyda bolidu; taqlning yerimi ximal tərəpkə, yerimi jənub tərəpkə yetkilidu» — geologlar Zəytun teoqining otturisdiki xərktin-qərbkə sozuləqan bir «yər posti üzülmisi»ni tapqan. U «Pərwərdigarning küni»də yerilixni kütməktə. ■ 14:4 Dan. 7:13; Əz.11:23; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luqa 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7. □ 14:5 «silər Mening taqlirimning dəl muxu jilojisi bilən qaqisilər; qünki taqlarning jilojisi Azəlgiqə baridu» — «Azəl»ning kəyərdiliki həzirqə bizgə naməlum. Həzirki əhwalda, Yerusalemdin xərkkə keqix mumkin əməs; «Kidron jilojisi», xundakla intayin tik boləqan Zəytun teoqining əzi muxundak «keqix yoli»ni tosuwalidu. «Andin Pərwərdigar Hudayim kelidu; həmdə Sən bilən barlik «mukəddəs boləquqılar»mu kelidu!» — «mukəddəs boləquqılar» barlik kerub-pərixtilər wə bəlkim əlümdin tirilgən Hudaning mukəddəs bəndilirini kərsitidu («1Tes.» 4:13-17ni kərüng). ■ 14:5 Am. 1:1

xundak əməlgə axuruliduki, kəq kirgəndə, aləm yorutulidu. □ ■

⁸ Xu küni xundak boliduki, həyatlik suliri Yerusalemdin ekip qikidu; ularning yerimi xərkiy dengizə, yerimi qərbiy dengizə qarap akidu; yazda wə kixta xundak bolidu. □ ■

⁹ Pərwərdigar pütkül yər yüzi üstidə padixah bolidu; xu küni pəkət bir «Pərwərdigar» bolidu, *yər yüzidə* birdinbir Uningla nami bolidu. □ ¹⁰ Gebadin Yerusalemning jənubidiki Rimmonoqiğə bolğan pütün zemin «Arabah»dək tüzlənglikkə aylandurulidu; Yerusalem bolsa «Binyamin dərwasisi»din «Birinçi dərwasə»qiğə wə yənə «Burjək dərwasisi»qiğə, «Hənanıyəlning munari»din padixahning xarab kəlkəklirigiqə yukiri kətürülidu, ləkin xəhər yənıla öz jayida xu

□ **14:7 «birək u Pərwərdigarə qə məlum bolğan alahidə bir kün, ya keqə ya kündüz bolmaydu; xundak əməlgə axuruliduki, kəq kirgəndə, aləm yorutulidu»** — bəzi alimlar bu nur Məsihning ming yillik həkümranlığının ahiriəqiğə yetidu, dəp qaraydu. Demək, xu künlərdə keqidə kündüzgə ohxax yorukluk bolidu. Hudaə qə nisbətən bu «ming yıl» pəkət «bir kün»dək bolidu («2Pet.», 3:8, «Wəh.», 20-babni kərüng). Biz bu pikirə qoxulimiz. «Qoxumqə söz»də uning üstidimu tohtilimiz. ■ **14:7 Wəh. 21:25** □ **14:8 «ularning , yəni sularning yerimi xərkiy dengizə, yerimi qərbiy dengizə qarap akidu...»** — «xərkiy dengiz» yəni «Əlük dengiz», «qərbiy dengiz» yəni «Ottura Dengiz». ■ **14:8 Əz. 47:1-12; Yo. 3:18; Wəh. 22:1** □ **14:9 «Pərwərdigar pütkül yər yüzi üstidə padixah bolidu; xu küni pəkət bir «Pərwərdigar» bolidu...»** — demək, nə Israillər nə əllər heçkəndə butni (burunkidək halıqanqə) «Pərwərdigar» dəwalmaydu.

peti turidu; □ ¹¹ Adəmlər yənə uningda turidu. «Həlak pərmani» yənə heq qüxürülməydu; Yerusalem hatirjəmlikdə turidu.□

¹² Wə Pərwərdigar Yerusalemoğa jəng kiloan barlik əllərnə uruxkə ixlətkən waba xundak boliduki, ular ərə bolsila gəxliri qirip ketidu; kəzliri qanaklirida qirip ketidu; tilliri aqzida qirip ketidu. □ ¹³ Xu küni xundak boliduki, ularning arisioğa Pərwərdigardın zor bir aləqzadilik qüxidu; ular hərbiəri öz yeqinining qolini tutuxidu, hərbiərinin qoli yeqinining qolioğa qarxi kətürülide. ¹⁴ Yəhudamu

□ **14:10 «Yerusalem bolsa «Binyamin dərwazisi»din «Birinqi dərwaza»oqiğa wə yənə «Burjak dərwazisi»oqiğa, «Hənanıyəlning munari»din padıxəning xarab kəlqəklirigiqə yukiri kətürülide»** — ««Binyamin dərwazisi»din «Birinqi dərwaza»oqiğa wə yənə «Burjak dərwazisi»oqiğa» degən arilik Yerusalemnin xərkidin qərbioqiğa barlik jaylarni wə ««Hənanıyəlning munari»din «padıxəning xarab kəlqəkliri»giğa» degən arilik uning ximalidin jənubioqiğa boləan barlik jaylarni kərsitidu. Demək, pütün xəhərnə bildüridu, pütün xəhər kətürülide. **«lekin xəhər yənə öz jayida xu peti turidu»** — bu ayət boyiqə Yerusalemnin ətrapidiki taqlıq rayonlar (60 kilometrə uzunluq wə kənglikdə) tüzlänglikkə aylandurulidu. Xundak degini bilən «xəhər yənə öz jayida xu peti turidu». □ **14:11 ««Həlak pərmani» yənə heq qüxürülməydu; Yerusalem hatirjəmlikdə turidu»** — «həlak pərmani» — ətəkəndə Huda (eoqir gunah tūpəylidin) məlum bir nərsə, adəm, ailə, xəhər yaki hətta pütün bir həlk toqruluq «həlak pərmani» qüxürgən bolsa, ularning həmmisini yokitix kerək idi. Demək, Israilda hazır «həlak pərmani» qüxürülgüdək gunahlar heq tepilmaydu. □ **14:12 «kəzliri qanaklirida qirip ketidu»** — ibraniy tilida «kəzi qanaklirida qirip ketidu». **«tilliri aqzida qirip ketidu»** — ibraniy tilida «tili aqzida qirip ketidu».

Yerusalemda jəng kilidu; ətrapidiki barlıq əllərnin mal-mülükləri jəm kılıp yığılıdu — san-sanaksız altun-kümüş və kiyim-keqəklər bolidu. ¹⁵ At, keqir, tögə, exək, xundakla ularning bargahlırida boləqan barlıq mal-waranlar üstigə qüxkən waba yukiriki wabaəqə ohxax bolidu.

¹⁶ Xundak əməlgə axuruliduki, Yerusaleməqə jəng kilixkə kəlgən həmmə əllərdin barlıq tirik qələqanlar hər yili Yerusaleməqə, padixahkə, yəni samawı qoxunların Sərdari boləqan Pərwərdigarəqə ibadət kilixkə və «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qıqıdu. ■ ¹⁷ Xundak boliduki, yər yuzidiki kowm-jəmətlərdin padixahkə, yəni samawı qoxunların Sərdari boləqan Pərwərdigarəqə ibadətke qıqmıqanlar bolsa, əmdi ularning üstigə yaməqur yaməymədu.

¹⁸ Misir jəməti qıqıp hazır bolmisa, ularəqimu yaməqur bolmaydu; birək Pərwərdigar «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qıqımaydıqan barlıq əllər üstigə qüxürıdıqan waba ularəqimu qüxürülıdu. □ ¹⁹ Bu Misirning jazası, xundakla «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qıqımaydıqan barlıq əllərnin jazası bolidu.

²⁰ Xu küni atların kongoquraklırı üstigə «Pərwərdigarəqə atılıp pak-mukəddəs

■ 14:16 Yəx. 66:23 □ 14:18 «Misir jəməti qıqıp hazır bolmisa, ularəqimu yaməqur bolmaydu; birək Pərwərdigar «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qıqımaydıqan barlıq əllər üstigə qüxürıdıqan waba ularəqimu qüxürülıdu» — Misirning terikqılığı yaməquroqə anqə tayanmaydu, bəlki Nil dəryasıqə tayınıdu; xunga ularəqə əskərtılıduki, qoxumqə bir «waba» ularəqə qüxıdu. Bu qandək waba deyılmıdı.

bolsun!» dəp yezilidu; Pərwərdigarning
 öyidiki barlıq qaqa-kuqilarmu kurbangah
 aldidiki qaqilaroqa ohxax hesablinidu;
 21 Yerusalemdiki wə Yəhudadiki barlıq
 qaqa-kuqilarmu Pərwərdigaroqa atilip pak-
 mukəddəs bolidu; kurbanlıq kılquqılar kelip
 ularni elip kurbanlıq gəxlirini pixuridu; xu
 küni samawi qoxunlarning Sərdari bolıan
 Pərwərdigarning öyidə «kanaanlıq-sodigər»
 ikkinqi bolmaydu. □ ■

□ **14:21 «... Pərwərdigaroqa atilip pak-mukəddəs bolidu»**
 — ibraniy tilida «Pərwərdigaroqa qarita pak-mukəddəslik»
 deyilidu. Bu sözlər bax kahinning bexioqa taqaloqan
 altun otuqatka nəqixləngən («Mis.» 28:36ni kərüng).
**«Pərwərdigarning öyidə «kanaanlıq-sodigər» ikkinqi
 bolmaydu»** — «kanaanlıq-sodigər» ibraniy tilida «kanaanlıq»,
 Pələstindiki qədimki butpərəs millətlərnı həm «sodigər» degən
 ikki mənini kərsitidu. Hudaning mukəddəs ibadəthanisida
 heqkəndəq butpərəs (Hudani birinqi orunoqa qoymioqan) kixi
 yaki «ibadətni sodioqa aylanduridioqan» mənəpətpərəs boluquqı
 tepilmaydu. ■ **14:21** Yəx. 35:8; Yo. 3:17; Wəh. 21:27; 22:15

Mukeddes Kalam (yāngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5